

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra strukturální politiky EU a rozvoje venkova

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VLIV EXTERNÍCH A INTERNÍCH FAKTORŮ NA STRATEGII ROZVOJE VENKOVSKÝCH OBCÍ

Vypracoval: Tomáš Baloun

Vedoucí práce: Doc. Ing. Eva Cudlínová, CSc.

České Budějovice 2014

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury a internetových zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zák. č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách včetně zachování mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 13. 04. 2013

Tomáš Baloun

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tomáš BALOUN**
Osobní číslo: **E10908**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Strukturální politika EU pro veřejnou správu**
Název tématu: **Vliv externích a interních faktorů na strategii rozvoje venkovských obcí**
Zadávací katedra: **Katedra strukturální politiky EU a rozvoje venkova**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Cílem bakalářské práce je rozebrat faktory, ovlivňující strategii rozvoje venkovských obcí. Provést analýzu interních a externích faktorů u dvaceti vybraných obcí Jihočeského kraje a navrhnout možná opatření pro zkvalitnění těchto faktorů. Zvláštní zaměření bude orientováno na následující faktory:

a, vnější: faktory ovlivňující financování rozvoje z vnějších zdrojů, rozpočtové určení daní, evropské peníze

- faktory související se zaměstnaností a zemědělstvím
- faktory spojené s dopravní infrastrukturou a dopravní dostupností obcí
- zasažení rurálních struktur při městských okrajích
- faktory spojené s politicko-hospodářským vývojem státu a společnosti

b, vnitřní: vliv malého zájmu obyvatelstva venkovských obcí o chod, řízení a rozvoj obce

- problematika dostupnosti služeb a vybavenosti obcí
- důvody obtížné diverzifikace a tvorby nových pracovních míst
- faktory ovlivňující odchod obyvatel z venkovských obcí

Metodika práce:

1. Studium odborné literatury zaměřené na rozvoj obcí a faktory tento ovlivňující
2. Dotazníkový průzkum dopadu nejvýznamnějších faktorů na vybraný vzorek 20 obcí Jihočeského kraje
3. Vyhodnocení šetření a analýza
4. Návrhy možných opatření pro zkvalitnění trvalého rozvoje obcí

Rámcová osnova:

1. Úvod 2. Literární rešerše - obecné uvedení do problematiky 3. Stanovení cíle, metodiky - stanovení faktorů, dotazníku a formy šetření 4. Analýza a vyhodnocení šetření 5. Diskuse a návrhy opatření 6. Závěr 7. Summary in English 8. Přehled užitých zdrojů a literatury 9. Přílohy

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 40 - 50 stran, dle možností
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

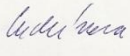
BERAN, V., DLASK, P. Management udržitelného rozvoje regionů, měst a obcí.
CUDLÍNOVÁ, E., LAPKA, M. Úvod do krajinné ekologie pro rozvoj venkova.
Ekonomická fakulta JU, České Budějovice 2008. 86 s. ISBN 978-807394-077-5.
CUDLÍNOVÁ, E. Ekologická ekonomie a životní prostředí. Ekonomická fakulta
JU, České Budějovice 2009, 77 s. ISBN 80-7040-862-6.
ČMEJREK, J., BUBENÍČE, V., LUHANOVÁ, M. Politika v regionálním
rozvoji - Úvod do studia. Česká zemědělská univerzita v Praze, Praha 2007. 164
s. ISBN 978-80-213-1157-2.
DVOŘÁK, P. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize.
Nakladatelství C. H. BECK, Praha 2008. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1.
HOLEČEK, J., BINEK, J. a kol. Obec a její rozvoj v širších souvislostech.
GaREP, spol. s r. o., Brno 2009. 74 s. ISBN 978-80-904308-2-2.
HRABÁNKOVÁ, M., BOHÁČKOVÁ, I., SVATOŠOVÁ, L., ŘEHOŘ, P. Rozvoj
lidských zdrojů ve venkovském prostoru České republiky - monografie. JČU-ZF,
České Budějovice 2007. 192 s. ISBN 80-86284-66-2.
MARKOVÁ, H. Finance obcí, měst a krajů. (Příručky pro praxi a studium
veřejné správy) Orac, s. r. o., Praha 2000. 190 s. ISBN 80-86199-23-1.
Ministerstvo zemědělství: Dotační možnosti pro obce. Mze, Praha 2009. 183 s.
ISBN 978-80-7084-855-5.
MMR: Strukturální fondy EU (brožura)
PAVELKA, T. Makroekonomie - základní kurz. Melandrium, Praha 2007. 278 s.
ISBN 80-86175-58-4.

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Eva Cudlínová, CSc.
Katedra strukturální politiky EU a rozvoje venkova

Datum zadání bakalářské práce: 10. února 2012
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 370 05 České Budějovice

doc. Ing. Eva Cudlínová, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 26. března 2012

OBSAH

1.	ÚVOD	8
2.	LITERÁRNÍ REŠERŠE	10
2.1	Historický vývoj obce jako samosprávné jednotky	10
2.2	Pojem venkovský prostor	12
	Venkovský prostor dle platné české legislativy	12
	Venkovský prostor dle metodiky OECD	13
	Venkovský prostor dle metodiky EUROSTAT	14
	Další metody stanovení venkovského prostoru	15
2.3	Pojmy ekonomický růst, rozvoj a trvale udržitelný rozvoj	16
2.4	Nástroje rozvoje obce	17
	Legislativně – administrativní nástroje	18
	Strategické (koncepční) nástroje	18
	Finanční nástroje	26
	Institucionální nástroje	29
	Věcné nástroje	30
	Sociální a psychologické nástroje	30
2.5	Aktéři rozvoje obce	30
2.6	Faktory ovlivňující rozvoj venkovské obce	31
2.7	Spolupráce venkovských obcí	32
2.8	Úloha státu v procesu rozvoje obce	33
2.9	Venkovský prostor a Evropská unie	35
3.	CÍL A METODIKA PRÁCE	37
3.1	Cíl práce	37
3.2	Metodika práce	37
4.	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ A ANALÝZA DAT	40
4.1	Průběh a sběr dat	40
4.2	Vyhodnocení	40
	Demografické faktory vybraných obcí	40

Faktory dopravní dostupnosti a obslužnosti	46
Faktory související s vybaveností obce	48
Faktory spojené se sociálním a politickým vývojem.....	50
Faktory spojené s financováním rozvoje venkovských obcí	51
5. NÁVRHY OPATŘENÍ	54
6. ZÁVĚR.....	59
7. SUMMARY IN ENGLISH	60
8. POUŽITÉ ZDROJE	61
9. PŘÍLOHY	65

Poděkování

Děkuji své vedoucí bakalářské práce doc. Ing. Evě Cudlínové CSc. za odborné rady při zpracování bakalářské práce, dále všem paním starostkám a pánům starostům obcí za vstřícnost při dotazníkovém šetření.

1. ÚVOD

Všichni jsme se narodili a žijeme na obecní půdě. Prošli jsme obecními školními třídami, bavíme se v obecních kulturních zařízeních, nadáváme na neuklizené obecní chodníky a na výpadky odvozu odpadků, vodíme své děti a později vnoučata do obecních mateřských škol. Někteří jsou nuceni využívat sociální sítě poskytované obcemi, a až nadejde čas, naše pozůstatky spočinou na obecních pohřebištích. Aniž si to někdy uvědomujeme, je obec s námi po celý náš život, od jeho zrození až po jeho zánik, bez ohledu na naši vůli.

Venkovské obce jsou vysoce specifickým fenoménem společnosti. Ačkoliv venkovské obce zabírají rozsahem svých katastrálních území 78% území státu, žije v nich pouze asi 25% obyvatelstva. Svými specifickými se venkovské obce ostře vyhraňují proti městským aglomeracím. Jsou mnohem více závislé na chodu zemědělského sektoru, dopravní obslužnosti a dostupnosti, úpadek dominantního zaměstnavatele v mikroregionu může mít pro chod obce naprosto fatální následky. Na druhé straně může dobře řízená venkovská obec nabídnout vysokou kvalitu života ve vůbec nebo málo poškozeném přírodním prostředí, s dostatečným prostorem pro volnočasové aktivity a výchovu dětí.

Aby k takovému stavu došlo, musí venkovská obec vyváženým způsobem reagovat na potřeby jejích obyvatel i návštěvníků. K zaujetí správně vybalancovaných opatření je nezbytné se orientovat právě v problematice vnějších a vnitřních faktorů, které mohou ovlivnit a ovlivňují vyvážený a cíleně orientovaný rozvoj obce. Současně je nezbytné si uvědomit možnosti a způsob použití jednotlivých nástrojů rozvoje obce, využít jich k nejvyšší možné eliminaci negativních faktorů a podpoře pozitiv. Současně je nutné mít neustále na mysli, že nedostatečná nebo vůbec špatná aplikace nástrojů může mít vysoce kontraproduktivní nebo i zcela negativní výsledek.

Právě z těchto důvodů jsem si pro svou bakalářskou práci s názvem „Vliv externích a interních faktorů na strategii rozvoje venkovských obcí“ vybral za cíl problematiku pojmenování těchto faktorů, jejich přesné specifikace a analýzy, a otázku užití rozvojových nástrojů pro dosažení co nejlepšího výsledku při zvyšování kvality života na venkově, konkrétně při využití dat získaných v průzkumu ve dvaceti vybraných venkovských obcích Jihočeského kraje. Z tohoto cíle pak vychází výzkumné otázky:

- Jaké faktory jsou považovány za dominantní překážku úspěšné strategie rozvoje venkovských obcí v Jihočeském kraji?

- Jaké použít rozvojové nástroje, které jsou obci příslušné, pro potlačení negativ a využití pozitiv pro zlepšení strategie rozvoje těchto obcí v Jihočeském kraji?

V první, teoretické části své práce se věnuji zejména obecnému uvedení do zkoumané problematiky, s důrazem na pojmenování a podrobný rozbor faktorů strategie rozvoje ovlivňujících, a na seznámení s nástroji rozvoje a jejich teoretickými možnostmi a limity aplikace.

Druhá, praktická část se pak zabývá dotazníkovým šetřením, jeho metodikou, podrobnou analýzou výsledků a návrhem aplikace nástrojů a opatření pro skupiny obcí Jihočeského kraje.

2. LITERÁRNÍ REŠERŠE

2.1 Historický vývoj obce jako samosprávné jednotky

Ačkoliv v dějinách lidstva tvořila obec základní sídelní útvar již od doby, kdy lidstvo přešlo od kočovného pastevectví k cílenému pěstování rostlinné zemědělské prvovýroby a toto postavení si obce udržely po celé dějiny, o obci jako samosprávné jednotce lze hovořit pouze v časovém horizontu cca 200 let zpět do minulosti. Je sice pravdou, že zvláště královská města získávala ve středověku a raném novověku řádu práv (právo mílové, várečné, soudní apod.), která jim propůjčovala velmi omezený statut správního celku, nikdy se však nejednalo o systematickou část územní samosprávy.

O vzniku skutečné samosprávné jednotky lze hovořit na našem území tak až od roku 1849, kdy jednak říšská ústava uzákonila základní pravomoci obce při výkonu své činnosti (svobodné volby zástupců, samostatnost ve správě věcí obecních atd.) a jednak začala platit pravidla obecního zřízení, která uzákonila zásadu svobodná obec – svobodný stát. Toto zřízení pak bylo zdokonaleno zákony o obecním zřízení z roku 1864, které ustanovilo vertikální diferenciaci obec – okres – země. Toto třístupňové zemské zřízení pak potvrdila i ústava z roku 1867, která jednotlivým stupňům uzákonila kompetence. Z této doby se tak setkáváme s rozdělením funkcí obcí obdobně, jak je deklarováno i v současnosti, a to (Peková, 2011):

- Funkce vlastní samosprávy – zejména správa obecních držav a výkon správy vlastních záležitostí
- Funkce přenesená – činnosti, přenesené na obce státem

Po té, co se poražené Rakousko – Uhersko rozpadlo a vzniklo samostatné Československo, převzaly na období od vzniku ČSR do prosince 1919 správu obcí Národní výbory. Po jejich rozpuštění a reorganizaci se správa státu vrátila k třístupňovému zemskému zřízení, opět s členěním obec – okres – země, se základním samosprávným celkem - obcí. Nutno říci, že vymezení kompetencí obcí bylo (zvláště v první polovině trvání předmnichovského Československa) poměrně nešťastně nastaveno zvláště ve vazbě na financování výkonu přenesené funkce obce,

což mělo za následek rostoucí problémy až krizi samosprávních financí obcí. Tato situace se zlepšila po roce 1927, kdy částečnou reformou daňového systému, zejména zřízením zemských vyrovnávacích fondů na pomoc oddlužení obcí a zvýšenou kontrolou dozorčími úřady se podařilo pomocí dotací z těchto fondů zabránit zvyšování pasivního salda obcí, a tím i jejich zadlužování. (Peková, 2011).

Po dohodě čtyř mocností v září 1938 v Mnichově byly od Československa odtrženy tzv. Sudety, což mělo zvláště pro jihočeské venkovské obce dost zásadní dopad. Mnoho obcí připadlo do Německé říše, kde byly začleněny do německého systému samosprávy. Mnoho českých obyvatel velmi narychlo se přemístilo z obsazovaného pohraničí do vnitrozemí (vč. autorova sedmiletého otce s rodiči), což způsobilo v některých oblastech správní a humanitární problémy. Období od dubna 1938 do okupace zbytku Československa (tzv. Druhá republika) bylo příliš krátké a obtížné, než by mohlo dojít k změnám v samosprávném uspořádání státu, byť na státní úrovni došlo k rozpadu centrálního státního rozpočtu na rozpočet Společný a Zemský.

Po té, co 15. 3. 1939 bylo Československo obsazeno Německem, Slovensko vytvořilo samostatný stát a byl vyhlášen tzv. Protektorát Čechy a Morava, přešel celý systém na řízené hospodářství, přizpůsobené na všech úrovních (tedy i na úrovni obcí) potřebám říšského, později zejména válečného hospodářství. Postupně docházelo ke změnám kompetencí, omezení investiční činnosti, změně financování chodu obcí (náhradní přiděly místo zaběhlých přírážek k daním), některé funkce obcí byly přesunuty na protektorátní vládu.

Jihočeského venkovského prostoru se nedotkly válečné operace a obce tak až na výjimky (např. spojenecký nálet na Č. Velenice v lednu 1945, Mirovice v tom samém roce) nebyly na svém majetku poškozeny. Mnohem výrazněji se venkovských obcí v této oblasti dotkl poválečný odsun obyvatelstva německé národnosti, který zejména v příhraničních oblastech způsobil i téměř úplné vylidnění obcí. V kombinaci s následným vznikem hraničního pásma tak některé i poměrně velké obce (např. Pohoří na Šumavě) natrvalo zanikly.

Osvobození republiky přineslo v květnu 1945 vznik třístupňového systému národních výborů, se stupni místní (městský), okresní, krajský národní výbor. Tento systém se udržel až do změny samosprávy v roce 1990, kdy se systém samosprávy vrátil k obecnímu zřízení. (Čmejrek, Kopřiva; 2011)

V období po komunistickém převzetí moci v roce 1948 došlo k pronikavému potlačení samosprávních funkcí obce až po přeměnu místních národních výborů na

orgán státní moci a správy. Až do roku 1990 se tak dá těžko mluvit o obci jako samosprávním jednotce, byť byly v průběhu let (po r. 1953, 1968) jsou evidovány snahy o určité zvýšení pravomoci obcí. Obce v tomto období také byly zcela závislé na centrálním rozpočtu a ztratily tak municipální odpovědnost a pravomoc se správou veřejných statků.

Po návratu k zemskému zřízení v roce 1990 však setrval nevyjasněný vztah obcí k ostatním samosprávním celkům, nebyly vyjasněny kompetence. Na obce byl převeden určitý majetek, docházelo i k poměrně značné změně počtu obcí (trend zejména na osamostatňování obcí, zvýšení počtu obcí z počtu 3257 v r. 1989 na 6 258 obcí v r. 2001 (Peková, 2011)). Poměrně nevyjasněná zůstávala pozice obcí až do roku 2000, kdy byl schválen zákon č. 128/2000 Sb. o obcích a zákon č. 129/2000 Sb. o krajích. V roce 2000 se tak obnovilo nejprve krajské zřízení vznikem krajů jako vyšších územně správních celků, následně v rámci tzv. druhé fáze reformy územní veřejné správy (Čmejrek, Kopřiva; 2011) došlo v roce 2002 k ukončení činnosti okresních úřadů, jejichž činnost byla přerozdělena mezi

- Kraje jako vyšší územně správní celky
- Obce s rozšířenou působností

Tento systém je založen základní samosprávním jednotkou

- Obcí (v samostatné působnosti)

V současnosti je platný právě tento systém samosprávních celků.

2.2 Pojem venkovský prostor

Specifikaci pojmu venkovský prostor a venkovská obec je možno provést několika způsoby, ne všechny jsou ale zcela výstižné.

Venkovský prostor dle platné české legislativy

Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích v §3 odst. 1 uvádí, že každá obec s počtem obyvatel 3000 a více, která byla stanovena městem Předsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR na základě vyjádření vlády ČR, je městem. To logicky znamená, že všechny zbývající obce jsou obcemi venkovskými. Toto vymezení však není zcela konkrétní a pro potřeby vymezení pojmu venkovská obec je zavádějící. Až do platnosti tohoto zákona získávaly obce statut města podle jiných, různě se měnících hledisek, a jejich statut města tak někdy sahá daleko do minulosti, přestože zdaleka nedosahují stanoveného počtu 3000 obyvatel. Takovým příkladem může být Město Rudolfov, které drží kontinuálně statut města od jeho povýšení na královské horní

město císařem Rudolfem II. v roce 1585. Přitom jeho počet trvalé hlášených obyvatel je 2390 (ČSÚ, 2013). V kraji je řada podobných „výjimek“ ze zákona, autor napočítal 22 jihočeských obcí, mající statut města a nedosahujících počtu 3000 obyvatel (nejmenší Město Rožmberk nad Vlt. má pouze 369 trvalých obyvatel (ČSÚ, 2013)). Z uvedeného rozboru je zřejmé, že užití dikce Zák. č.128/2000 Sb. pro určení pojmu venkovská obec a venkovský prostor se jeví jako značně diskutabilní a zavádějící.

Venkovský prostor dle metodiky OECD

Evropa se pojmu venkov začala intenzivně věnovat zvláště v posledních dvaceti letech. V roce 1996 proběhla první evropská konference v Corku (Irsko), na jejíž popud byl pojem „venkov“ včleněn do státních politik členů EU. Na tuto konference navázala druhá v roce 2003 v Salcburku, zabývající se rozvojem venkova a vyhodnocením stavu realizace a stanovit další postup.

Se vstupem ČR do Evropské unie bylo nutno přijmout z důvodů statistiky a požadavků evropských institucí evropský systém územního členění NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques), od roku 2008 je pro územní jednotky regionálního charakteru užíván systém LAU (Local Administrative Units). Rozdělení území ČR na jednotlivé úrovně NUTS a LAU ukazuje Tabulka 1.

Tabulka 1: Rozdělení území ČR na NUTS

Území	Úroveň NUTS
Česká republika jako celý stát	NUTS 0; NUTS 1
Celky vyšší úrovně (spojení krajů)	NUTS 2
Kraje	NUTS 3
Okresy	LAU 1 (dříve NUTS 4)
Obce	LAU 2

Zdroj: Pělucha a kol., 2012

Současně s přijetím výše uvedeného územního členění byla přijata metodika definování regionů dle OECD. Tato metodika využívá podílu obyvatelstva trvale žijícího ve venkovských obcích k celkovému počtu obyvatel regionu (zpravidla na úrovni NUTS 3). Rozdělení dle metodiky OECD uvádí Tabulka 2

Tabulka 2: Rozdělení venkova dle OECD

Typ regionu	Podíl obyv. venkovských obcí k/ke regionu v %
Převážně venkovský (Predominantly rural region)	>50%
Významně venkovský (Significantly rural region)	15 – 50%
Převážně městský (Predominantly urban region)	<15%

Zdroj: Kouřilová a kol., 2012

Metodika OECD se stala nejpoužívanějším způsobem vymezení venkovských oblastí, která přešla i zásadních dokumentů rozvoje, tedy do Strategie regionálního rozvoje České republiky na období 2007 – 2013, Národního strategického plánu rozvoje venkova ČR a Programu rozvoje venkova ČR na období 2007-2013. Někteří autoři (Kouřilová, 2012) vytýkají této metodice zkreslení, vzniklé posuzováním příliš velkého územního celku, který často zahrnuje do venkovského regionu i části vyloženě městského osídlení.

Venkovský prostor dle metodiky EUROSTAT

Metodika Eurostat je druhým nejužívanějším způsobem klasifikace venkovského prostoru. Princip této metodiky je v užití stupně urbanizace, tzn. hustotu zalidnění a počet obyvatel v absolutním vyjádření. Při použití této metodiky tak lze rozdělit regiony na (Pělucha a kol., 2012):

- Hustě osídlené oblasti – hustota zalidnění >500 obyvatel/km², celkový počet obyvatel 50 000 a více
- Přejídné oblasti - hustota zalidnění <100 obyvatel/km², celkový počet obyvatel do 50 000
- Řídce osídlené oblasti – ostatní skupiny

I tato metodika je kritizována z obdobných důvodů jako metodika OECD, zejména pro opětovné zahrnování malých a středních urbánních sídel do venkovského prostoru a striktního užívání hustoty zalidnění jako kritéria metodiky (Pělucha a kol., 2012)

Další metody stanovení venkovského prostoru

Zpřesnění vymezení pojmu venkovský prostor vedlo k vzniku dalších metodik, snažících se do způsobu stanovení pojmu vnést mimo ukazatelů statisticko-demografických i ukazatele sociální a ekonomické.

Nejznámější z těchto metodik je metodika Evropské komise, spočívající ve stanovení úrovně začlenění oblasti do ekonomického prostoru národního. Venkovské oblasti jsou dle této metodiky děleny na:

- Integrované – rostoucí počet obyvatel, zapojení sekundárního a terciárního sektoru. Často problémy vzniklé blízkostí velkých měst
- Středně integrované – na tvorbě ekonomiky a zaměstnanosti se podílí primární i sekundární sféra.
- Odlehlé – zpravidla málo osídlené, vysoká nezaměstnanost, nízké vybavení, negativní demografické saldo, ekonomika tvořena zejména zemědělskou prvovýrobou.

Další metodiky určení venkovského prostoru jsou např. metodiky Českého statistického úřadu (8 metod vymezení jednotlivých typů rurálu v ČR).

V rozvojových programech venkova ČR na období 2007-2013 se uvádí dle autorova pohledu velmi výstižné rozdělení venkovského prostoru do kategorií venkov (Ministerstvo zemědělství, 2007):

- Odlehlý – území okrajová, často hraniční, s převažujícími sociálními a ekonomickými problémy
- Příměstský – oblasti v těsné blízkosti urbánních sídel
- Mezilehlý – ostatní venkovské oblasti venkovského prostoru

Tato kategorizace je využita i v druhé, praktické části práce. Lze říci, že tato kategorizaci má mnoho průnikových rovin s metodikou Evropské komise (viz výše).

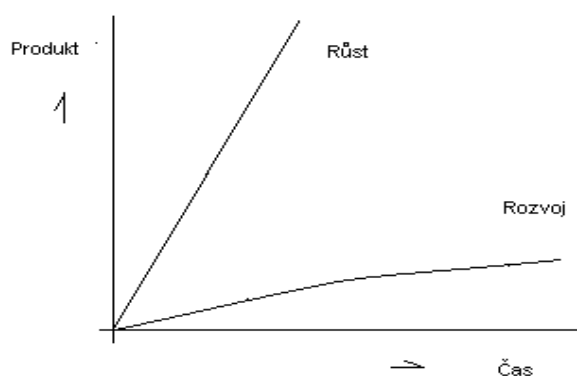
2.3 Pojmy ekonomický růst, rozvoj a trvale udržitelný rozvoj

Ekonomický růst. Vycházíme-li z makroekonomické nauky, je ekonomický růst definován jako růst potencionálního produktu (Pavelka, 2007). Mezi faktory, které jej ovlivňují, řadíme práci, fyzický kapitál, přírodní zdroje a produktivitu výrobních faktorů, zejména lidské zdroje, jejich vzdělanost a kvalitu a vzestup technologií. Z tohoto teoretické základu pak vznikla řada teorií růstu, klasických, neoklasických i keynesiánských, z kterých pak vycházejí prorůstové politiky v jednotlivých obdobích. V současnosti je za základní prorůstovou politiku považována politika stimulující úspory souvztažně s jejich přeměnou na investice, zvyšování kvality lidských zdrojů a podporu inovací, zeštíhlující veřejnou správu, omezující deficity veřejných rozpočtů (Kliková, Kotlán, 2006).

Veškeré prorůstové politiky a teorie růstu mají ve svém základu jako cíl dosažení co největší růstu. Otázka limitů růstu však byla nastolena už zakladateli moderní ekonomie (např. Ricardo), rozvíjena dalšími následovníky (Gray, Hotteling), nejčastěji byly limity spojovány s vyčerpáním nebo růstu cen přírodních zdrojů (Cudlínová, 2009).

Ekonomický rozvoj. Zatímco ekonomický růst stoupá prakticky nezávisle na postupném čerpání spotřebovávaných zdrojů, ekonomický rozvoj uvažuje se zdroji a životním prostředím. Nejlépe je rozdíl mezi ekonomickým růstem a rozvojem patrný z Grafu 1.

Graf 1: Ekonomický růst a rozvoj

Zdroj: Cudlínová, 2009

Snaha přetvořit strmou růstovou přímkou v nestagnující, ale velmi pozvolně stoupající křivku je podstatou současného přístupu k rozvoji, a sice teorii pojmu

Trvale udržitelný rozvoj. Tato teorie se objevuje v 80. a 90. letech min. století, zejména v souvislosti s posunem chápání ekonomiky do oblasti, zahrnující i environmentální a kulturní rovinu. První definice se objevují v roce 1987 v dokumentu Naše společná budoucnost, přechod teorie do praktické reality pak zakotvily velké konference v Rio de Janeiro (1992) a Johannesburgu (2002)

Definicí trvale udržitelného rozvoje je vícero, v závislosti, zda je položen důraz na hledisko environmentální, ekonomické či sociální. Tento větší počet definic lze umístit do intervalu s krajními body definice „strong“ – ekonomický růst je řešením všech ostatních záležitostí – a „weak“ – růst znehodnocuje životní prostředí, biodiverzita je nenahraditelná a neocenitelná (Cudlínová, 2009).

V současnosti je trvale udržitelný rozvoj chápán zpravidla jako rozvoj, uspokojující potřeby současné generace, který ale neohrožuje uspokojení potřeb generací následných.

Z definice se může zdát, že snaha o naplnění filosofie trvalého rozvoje je omezena na makroekonomickou, národní, vyšší než obecní politiku. Nutno si však uvědomit, že např. podpora nevhodné průmyslové zóny v obci (byť přinášející pracovní příležitosti), může na druhé straně znamenat zničení turistického potenciálu krajiny pro generace příští, odliv obyvatelstva, ztrátu konkurenceschopnosti mikroregionu.

2.4 **Nástroje rozvoje obce**

Obec jako samosprávná jednotka disponuje rozvojovými nástroji rozličného druhu a rozličné síly. V principu je můžeme rozdělit do následujících skupin: (Binek a kol, 2010):

- Legislativně- administrativní
- Strategické
- Finanční
- Institucionální
- Věcné
- Sociální a psychologické

Legislativně – administrativní nástroje

Mezi legislativně – administrativní nástroje řadíme souhrn zákonných předpisů a norem, které ovlivňují rozvoj obce. Můžeme je rozdělit na předpisy, jejichž vydání obec ovlivnit nemůže (zákonné normy na úrovni státu a krajů) a předpisy, přímo vydávané obcí.

Základním nástrojem legislativy na úrovni obce je obecně závazná vyhláška. Obec v samostatné působnosti tak může ukládat povinnosti zejména k (§10 zák. 128/2000 Sb.):

- Zabezpečení veřejného pořádku – určuje, které činnosti jsou v rozporu s veřejným pořádkem, dobrými mravy, ochranou bezpečnosti života, zdraví a majetku občanů. Tyto činnosti může na území obce nebo její části zakázat nebo usměrnit v prostoru a čase.
- Pořádání kulturních, sportovních, tanečních a obdobných akcí vč. stanovení závazných podmínek
- Udržení čistoty obecních komunikací, zeleně a k řádnému užívání obecního majetku

V přenesené působnosti pak může obec vydávat nařízení obce, pokud je k tomu zmocněna zákonem.

V oblasti předpisů vydávaných kraji a státními orgány, platí povinnost projednat s obcí návrhy dotýkající se působnosti obce, poskytovat bezplatně informační servis obcím pro výkon její působnosti.

Strategické (koncepční) nástroje

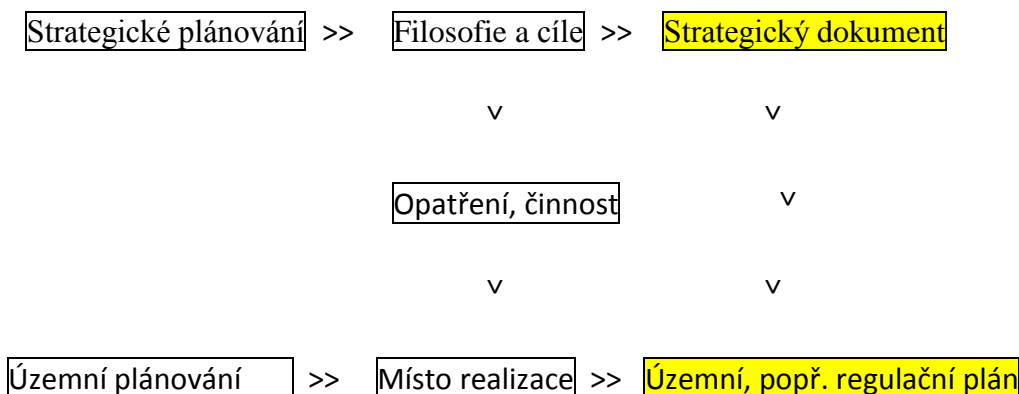
Jedná se o dokumenty a soubory opatření, které mají velmi silný dopad na plánování rozvoje obce. Koncepční nástroje dělíme na :

- Strategické plánování
- Územní plánování

Oba nástroje existují v úzkém sepětí. Strategické plánování reprezentuje směr rozvoje obce, územní plánování pak udává konkrétní územní vymezení plánovaných rozvojových aktivit, včetně stanovení limitů využití území (regulativa). Zatímco strategické plánování a jeho forma není nijak zákonně upravená a jeho tvorba, způsob, forma je odvislá od konkrétního rozhodnutí orgánů obce, je územní

plánování činností striktně vymezenou zákonným rámcem, konkrétně zákonem č. 183/2006 Sb. Stavební zákon.

Schéma 1: Vztah strategického a územního plánování

Zdroj: Binek a kol, 2010

Strategické plánování

Základním nástrojem plánování a řízení obce je strategické plánování. Tato vysoce specifická činnost lze rozdělit do třech hierarchicky provázaných úrovní:

1. Úroveň analytická: shromáždění co největšího množství podkladů o současném stavu obce, o myšlení a přáních jejích obyvatel, o cílech rozvoje vyššího regionu, o potřebách obce v střednědobém a dlouhodobém horizontu
2. Úroveň tvorby návrhu: stanovení strategie (kam jít), stanovení programu (jak tam dojít), stanovení projektů (co je pro dojití nutno udělat), stanovení financování a zdrojů (kolik dojití bude vyžadovat financí a jejich zdroje)
3. Úroveň implementace: stanovení způsobu realizace, monitorování, indikátorů, aktualizace a její promítnutí do projektové úrovně, aktivace finančních zdrojů, vyhodnocení a zpětná vazba

Výstupem z procesu strategického plánování je strategický dokument. Jejich druhy uvádí Tabulka 3:

Tabulka 3: Druhy strategických dokumentů

Druh dokumentu	Časový horizont	Obsah dokumentu
Strategie	Dlouhodobý	Filosofie rozvoje obce ve

		všech základních oblastech a liniích
Program	Střednědobý	Opatření potřebná k realizaci cílů rozvoje, zakotvených v strategickém plánu
Plán	Krátkodobý	Konkrétní prováděcí dokumentace daného projektu, včetně financování a časového plánu. Není již koncepčním dokumentem

Zdroj: Binek a kol, 2010

Analytická úroveň strategického plánování obce

Zajištění vstupních dat o současném stavu obce, jejích obyvatelích a jejich názorech a přáních jsou prioritní nutností, na které je postaven celý proces strategického plánování. K zjišťování dat lze využít např. (Holeček a kol., 2009) :

- Statistické výstupy Českého statistického úřadu
- Statistické výstupy ministerstev, vysokých škol, výzkumných ústavů
- Regionální databáze ČSÚ MOS/MIS (obecní statistika)
- Vlastní sociologická šetření (ankety, veřejné debaty, místní referendum)
- Geografické informační systémy (GIS)

Veškeré získané informace je potřeba důkladně roztrždit a zpracovat, v případě většího objemu dat možno použít statistických metod.

Při analýze ekonomické reálnosti je nutné provádět analýzu rozpočtového hospodářství, kdy výstupem pro další interpretaci jsou finanční ukazatele. Z nejdůležitějších lze uvést (Holeček a kol., 2009):

$\frac{\text{Běžné příjmy}}{\text{Běžné výdaje}} \Rightarrow$	ukazuje, zda obci zbývají volné investiční prostředky
$\frac{\text{Kapitálové výdaje}}{\text{Celkové výdaje}} \Rightarrow$	vypovídá o investiční aktivitě obce (optimální 20-30%)

$\frac{\text{Splátka úvěrů}}{\text{Běžné příjmy}} \Rightarrow \text{ukazuje zátěž rozpočtu dluhovou službou a míru likvidity}$
--

Úroveň tvorby návrhu strategického plánování obce

Vlastní zpracování koncepčních dokumentů rozvoje obce lze realizovat:

- Vlastní kapacitou
- Vlastní kapacitou s metodickým vedením externími specialisty
- Externí kapacitou v součinnosti s vlastními silami

Důležitou činností již ve fázi tvorby střednědobých programů je otázka zajištění financování (ekonomická stránka projektu). Při alokaci zdrojů je nezbytné uvažovat v min. střednědobém (několikaletém, zpravidla do 5 let) horizontu. Toto vyžaduje provádět tzv. víceleté rozpočtování (Binek a kol, 2010). Jeho principem je sestavení rozpočtu na několik let s následnou každoroční aktualizací a přidáním rozpočtu na další rok.

Mimo ekonomická hlediska posuzujeme ve fázi návrhu strategického plánování celou řadu dalších stavů a aktivit. Velmi důležitým je reálné posouzení možností daného území. Každé venkovské území není stejné, vykazuje různý stupeň atraktivity pro různé skupiny obyvatelstva, podnikatelský sektor, různý druh využití a potenciál. Jednotlivé faktory a nástroje jsou rozebrány podrobněji v dalším textu, v principu je nutno se v procesu návrhu strategického plánování obce nutno zaměřit na posouzení možností dostupnosti dopravní a služeb, kvality života, zaměstnanost v okolí, potenciál pro individuální podnikání, atraktivita pro návštěvníky z hlediska historického, přírodního a kulturního, cena pozemků apod.

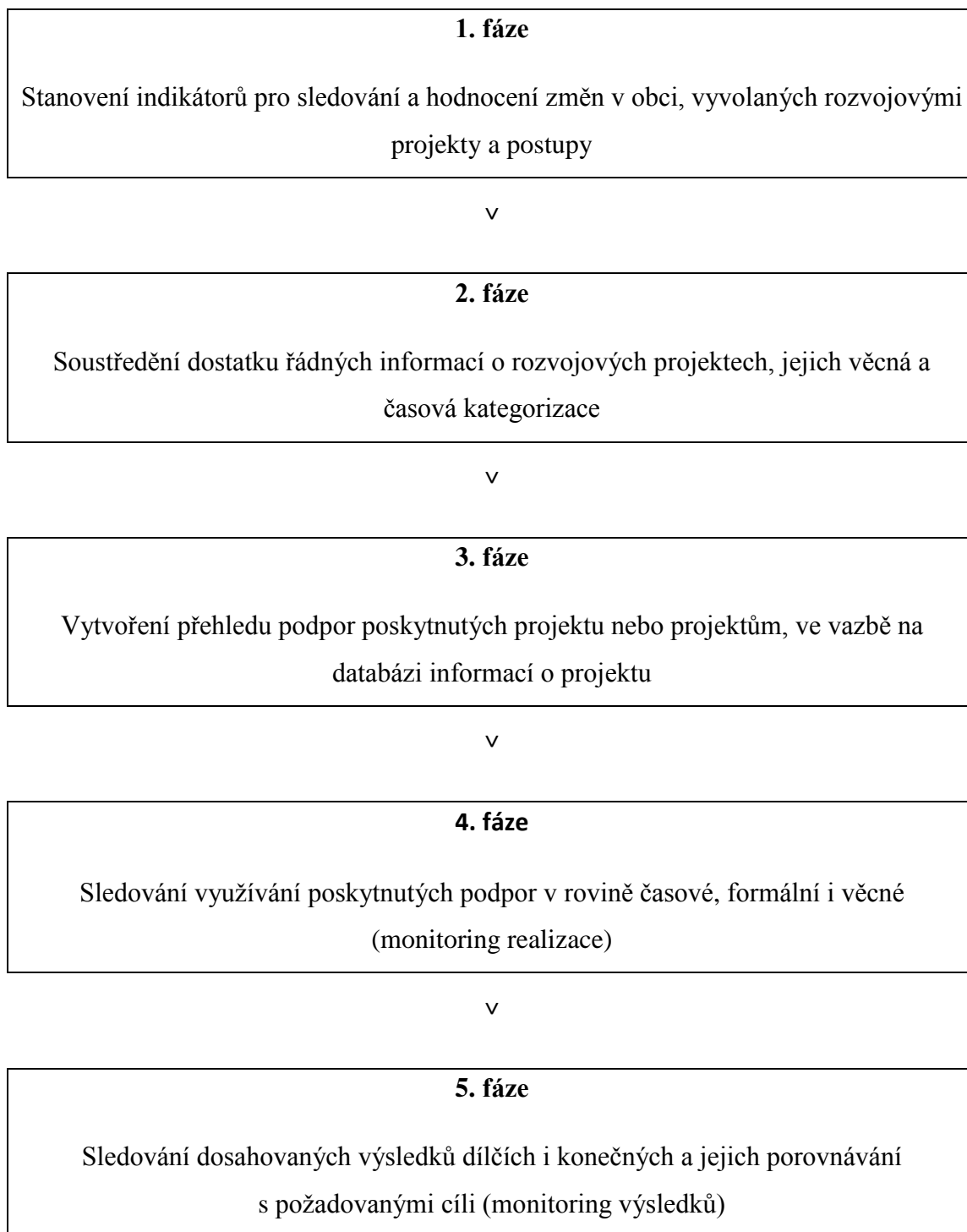
Velmi důležité je analyzovat situaci obce, objevit problémy a výhody a jejich využití nebo řešení, tedy proniknout do základních rozvojových souvislostí (Binek a kol., 2010).

Úroveň implementace

Úkolem implementace je uvést dané rozvojové projekty do chodu, sledovat jejich realizaci, vyhodnotit je a provést zpětnou vazbu. Je samozřejmě nutné, aby tyto kroky probíhaly v časových fázích poskytujících hodnocení projektu ze všech pohledů. Pro

tento proces na úrovni regionů je název **procesní analýza** (Hrabánková, Svatošová, Boháčková, 2006), který lze poměrně snadno aplikovat i na konkrétní obecní projekty. Tento proces je možno rozdělit do 7 postupných kroků či fází.

Schéma 2: Fáze procesní analýzy

6. fáze

Vyhodnocení účinnosti a efektivity za pomoci analýzy změn indikátorů stanovených ve fázi č. 1

v

7. fáze

Vyhodnocení a formulace závěrů, jejich analýza, využití zpětné vazby pro aplikaci při provádění následných projektů

Zdroj: Hrabánková, Svatošová, Boháčková, 2006

1. fáze: Stanovení indikátorů. Indikátory musí být stanoveny tak, aby za jejich pomoci bylo možno co nejjednodušeji a nejobjektivněji provádět fáze 4,5,6 Procesní analýzy. Indikátory mohou být kvantitativní i kvalitativní, snadno získatelné a měly by postihovat celou oblast rozvoje obce. Měly by zejména postihovat oblasti:

- Ekonomické – vytvoření pracovních míst, růst koupěschopnosti obyvatel apod.
- Sociální – zamezení odlivu obyvatel, zvýšení pohody života, růst vzdělanosti apod.
- Komplexní – zvýšení konkurenceschopnosti obce, rozvoj podnik. sektoru v obci apod.
- Efektivity podpory – jak byly prostředky využity

Mimo výše uvedených je možno stanovit indikátory i z dalších oblastí, které budou přesně vystihovat cíl projektu konkrétního.

2. fáze: Databáze informací o projektech a jejich podpoře. Poskytuje podklad pro následný monitoring rozvojových projektů a aktivit ve smyslu mikroregionální prospěšnosti a efektivity využití finančních prostředků, vše v časovém rámci. Databáze by měla respektovat rozsah účinku projektu (individuální, mikroregionální, smíšený) a časové účinky (krátkodobé, dlouhodobé). Měla by odděleně vést evidenci projektů s charakterem investičním a sociálním, pokud je hranice projektů jasně vymezená.

3. fáze: Přehled poskytnutých podpor. Úzce souvisí s 2. fází, jejím účelem je vytvoření jednoznačného přehledu o poskytnutých a alokovaných prostředcích pro potřeby monitoringu dle 4. fáze

4. fáze: Monitoring realizace. Jedná se o jednu z nejdůležitějších fází, při které jsou získávány pravdivé a objektivní informace o průběhu realizace projektů a čerpání prostředků. Zaměřuje se zpravidla na:

- Formální stránku
- Věcnou stránku

Hlavním účelem je sledování a kontrolování naplňování účelu projektu, čerpání podpory, vše v reálném časovém rámci. V této fázi lze odhalit nedostatky, které musí ihned iniciovat změnu k návratu do optimálního stavu.

5. fáze: Monitoring výsledků. Účelem je vytvořit přehled dokončených, popř. dílčím dílem dokončených projektů. Tato fáze se týká zejména dlouhodobých projektů, informace se váže k určitému datu. U krátkodobých projektů, u nichž je zpravidla určen hlavní jednoznačně definovaný cíl, zpravidla tato fáze splyne s fází 6.

6. fáze: Vyhodnocení za pomoci změn indikátorů. Další ze stěžejních částí procesní analýzy. Výsledkem této fáze je zjištění o efektivnosti a správném účelovém užití prostředků pro rozvoj obce a o dopadu těchto aktivit na chod obce. Při vyhodnocení je nutno přihlídnout k účinkům nejen okamžitým, ale je nutno mít na zřeteli, že mnoho účinků má dopad na indikátory až v delším časovém horizontu. Analýza účinků se provádí zásadně z pohledu jak kvantitativního, tak kvalitativního. Jako podklad pak slouží informace a výsledky shromážděné ve všech předchozích fázích.

K vyhodnocování lze použít nejrůznější metody. Pro základní orientaci se doporučuje použití jednoduchých metod, které s sebou nesou výhodu porozumění všemi dalšími subjekty, které výsledky využívají. V zásadě je nutno zjistit změnu hodnot indikátoru (1) a sílu této změny (2) v % (Hrabánková, Svatošová, Boháčková, 2006):

$$\text{změna indikátoru} = \text{konečná hodnota} - \text{poč. hodnota} \quad (1)$$

$$\text{síla změny} = \frac{\text{konečná hodnota}}{\text{výchozí hodnota}} \times 100; \text{ resp.} \quad (2)$$

$$\text{síla změny} = \frac{\text{změna hodnoty indikátoru}}{\text{výsledná hodnota indikátoru}} \times 100$$

Pro podrobnější analýzy je možno použít sofistikovanější metody. Vždy se posuzuje účinnost vložených prostředků. K posouzení změn indikátorů pak se naskýtá možnost využití statistických metod (např. regresní a korelační analýza, vícerozměrné statistické metody).

Následným krokem pak je vyhodnocení těchto změn za účelem zjištění, zda:

- Aktivita přinesla žádoucí účinek
- Prostředky byly poskytnuty efektivně
- Významnost dopadu na plánovaný cíl
- Odhalení negativních účinků pro potřeby jejich další eliminace
- Apod.

7. fáze: Formulace závěrů, jejich analýza a zpětná vazba. V této fázi se hodnotí komplexním způsobem dopad projektů a aktivit na rozvoj obce, formulují se konkrétní závěry a tyto jsou interpretovány tak, aby se dostaly ke všem zainteresovaným. K hodnocení lze užít:

- Individuální indikátory
- Agregované ukazatele – bodovací metoda, index rozvojového potenciálu apod.
- Grafické výstupy

Velmi důležitá je pak zpětná vazba, která může pozitivním způsobem ovlivnit proces strategického plánování obce do budoucna.

Územní plánování

Proces územního plánování je od roku 2007 řízen zákonem č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), který nahradil předchozí, 30 let platný zákon č. 50/1976 Sb. Touto náhradou spolu s doprovodnými zákony (184/2006 Sb., 186/2006 Sb.) byl vytvořen zcela nový kodex stavebního práva.

Hlavním cílem územního plánování je vytvoření předpokladů pro udržitelný rozvoj území, slučující a balancující podmínky hospodářského rozvoje, životního prostředí a sociálních aspektů života obyvatel v území. Má za povinnost specifikovat procesní

postupy v zastavěném území a ochranu nezastavěného území, ochranu životního prostředí, určit limity využití a regulativa užití území.

Pro proces územního plánování obec užívá dva mocné nástroje:

- Územní plán
- Regulační plán

Územním plánem vymezuje obec plochy určené k jednotlivým činnostem a druhům výstavby, stanovuje limity využití území a ochranná pásma.

Regulačním plánem pak řídí přímo výstavbu v konkrétní části (čtvrť, ulice apod.), někdy až do značných podrobností (např. uliční čára, výška domu, podsklepení, barva střechy apod.). Oboje schvaluje po veřejném projednání a námitkovém řízení zastupitelstvo obce.

Finanční nástroje

Příjmová a výdajová stránka rozpočtu obce

Příjmy obcí můžeme rozdělit na (Čmejrek, Kopřiva, 2011):

- Vlastní
    - Sdílené daňové
- Sdílené daňové příjmy tvoří největší část příjmů obce. Jejich velikost v současné době (rok 2014) uvádí Tabulka 4.:

Tabulka 4: Sdílené daňové příjmy obcí

Daň	Podíl obce
Daň z přidané hodnoty	20,83 %
Daň z příjmu fyz. osob ze záv.činnosti	22,87%
Daň z příjmu fyz. osob vybíraných zvláštní sazbou	23,58%
Daň z příjmu fyz. osob podnikajících	23,58% z 60% celkového výběru
Daň z příjmu právnických osob	23,58%

Zdroj: Zákon 243/2000Sb. v platném znění

Výsledný podíl se upravuje pomocí poměru přepočítávacích koeficientů, uvedených v zákoně

- **Výlučné daňové**

Výlučné daňové příjmy obcí uvádí Tabulka 5.:

Tabulka 5: Výlučné daňové příjmy obcí

Daň	Podíl obce
Daň z nemovitosti	100%
DPPO, je- li plátcem obec	100%
DPFO podnikajících s trvalým bydleštěm v obci	30%

Zdroj: Zákon 243/2000Sb. v platném znění

Dále mezi výlučné daňové příjmy patří 1,5% podíl na DPFO ze závislé činnosti rozdělený dle zákona

- **Nedaňové**

Nedaňové příjmy obcí jsou výrazně méně významné než daňové, jejich podíl na rozpočtových příjmech obcí kolísá okolo 9%. Patří sem:

- Místní poplatky – z odvozu komunálních odpadů, ze psů, ubytovací kapacity, záboru veř. prostranství, vstupného apod.
- Příjmy z vlastního podnikání obcí – z pronájmu, z hosp. činnosti vlastní a přímo zřizovaných organizací apod.
- Pokuty a penále
- Mimořádné příjmy – např. dary
- Kapitálové – např. příjmy z prodeje dlouhodobého majetku, z prodeje podílů nebo cenných papírů apod.
- **Cizí**
  - Vratné – úvěry a půjčky
  - Nevratné – dotace

Výdaje obce - výdajová strana rozpočtu je rozdělena tak, aby pokryla chod obce, její závazky, plánované investice a mimořádné výdaje. Rozpočet má být koncipován jako vyrovnaný.

Jednotlivé finanční nástroje

Finanční prostředky pro kroky strategického rozvoje jsou alokovány zpravidla v:

- Rozpočtu obce
- Nevratných dotačních zdrojích
- Cizích vratných zdrojích

Rozpočet obce – základní finanční nástroj obce. S tímto určením je však úzce svázána řada funkcí obce, které musí být z tohoto zdroje pokryty, a jež jsou pro obec náklady mandatorními. Jedná se o pokrytí nákladů např. na zajištění školní a předškolní péče, na osvětlení, svoz odpadků, údržbu místních komunikací, provoz magistrátu a obecních zařízení apod. Proto je vždy velmi důležité zvážit, jaké množství prostředků může být užito na investice nebo jiné programy rozvoje obce tak, aby nebyly ohroženy základní funkce obce. Nutno si též uvědomit, že u většiny projektů je výrazným požadavkem udržitelnost projektu po určitou dobu, což může mít dopad na rozpočty i dalších let.

Dotací je chápán nevratný příspěvek zpravidla z veřejného rozpočtu státu, většinou s využitím dotačních titulů Evropské unie či jiných. Je samozřejmé, že využití těchto zdrojů pro rozvoj obce je vysoce žádoucí. Současně je však nutno si uvědomit, že dotací získané prostředky musí být vždy využity účelně, a že získání dotace sebou nese vysokou administrativní náročnost. Žádný dotační titul nekryje projekt z 100%, vždy je vyžadována spoluúčast subjektu (obce). U neúčelných až nesmyslných projektů pak dochází ke zbytečnému plýtvání s prostředky obce, které by mohly být užity účelněji. Dále je třeba posoudit, zda administrativní náklady na získání nebudou tak vysoké, aby silně zredukovaly profit a smysl projektu.

Cizími zdroji je pak myšleno zejména využití bankovních či jiných úvěrů. Vždy je nutné u každého titulu důkladně přezkoumat dopad dluhové služby na rozpočty obce v dlouhodobém a střednědobém horizontu tzn., aby splátky nezatížily rozpočet tak, že by omezovaly chod základních funkcí obce, nebo na dlouhou dobu zastavily její rozvojovou aktivitu.

Zřejmě nejideálnějším způsobem financování je kombinace tří uvedených zdrojů, upravená přesně na daný projekt, rozsah a dobu.

Institucionální nástroje

Lidské zdroje jsou chápány jako základní vnitřní faktor rozvoje obce, jedná se o **sociální a kulturní kapitál** rozvoje obce (Faltová Leitmanová, Klufová, Cudlínová, Jílek, Rolínek, 2012).

Na úrovni kulturního kapitálu závisí efektivita a využití vůbec zdrojů pro rozvoj obce, na jeho úrovni je závislá míra koheze v obci. Kvalita kulturního kapitálu je směrodatná pro využití všech dalších druhů kapitálů a naplnění všech druhů potenciálu obce. Sociální kapitálem označujeme bohatství spočívající v sociálních vazbách, stycích, známostech. Sociální kapitál silně ovlivňuje přenos informací, míru rozhodování a zájmů obyvatelstva.

Úroveň kulturního a sociálního kapitálu je závislá na mnoha faktorech (Hrabánková, Boháčková, Svatošová, Řehoř, 2007). Jsou to zejména:

- Demografie
- Nezaměstnanost
- Vzdělanost
- Ekonomická struktura
- Životní a sociální úroveň

Obec by měla se snažit co nejvíce podporovat rozvoj kulturního a sociálního kapitálu. Proto i velká část rozvojových strategií by měla být směřována právě do rozvoje lidských zdrojů. V zásadě se jedná o taková opatření, která ve svém důsledku budou eliminovat negativní trendy v oblasti:

Zaměstnanosti – aktivní politika tvorby nových míst, podpora podnikatelského sektoru, podpora diverzifikace ekonomického zaměření obživy obyvatel, podpora cestovního ruchu, zlepšení dopravní dostupnosti

Vzdělanost - podpora všech stupňů vzdělávání (předškolní a základní školství aktivním způsobem), zlepšení dopravní dostupnosti. Obec musí také dbát na zvyšování odborných znalostí svého **regionálního managementu**, zejména v kontextu častých změn legislativy, pravidel čerpání dotačních titulů a společensko – hospodářských změn ve státě a regionu (účast na seminářích, školeních, setkávání starostů obcí, výměna zkušeností a zvýšení informovanosti apod.).

Mezi institucionální nástroje rozvoje obce je dále řazena **spolupráce obcí**, které je věnována kap. 2.7.

Věcné nástroje

Mezi věcné nástroje řadíme zejména rozvoj **občanské vybavenosti** – zlepšování vybavení obce jak po stránce infrastrukturální (kvality místní silniční sítě, plynofikace zásobování vodou, odkanalizování apod.), tak ostatní vybavenosti (zdravotnická zař., kulturní a sportovní zařízení, dětská hřiště apod.). Důležitou součástí je i péče o vzhled a čistotu obce.

Sociální a psychologické nástroje

Nezbytným předpokladem rozvoje je zajistit co největší zájem o dění v obci a spolupráci na jejím rozvoji. Obec (kromě naplňování výše uvedených opatření) toho může dosáhnout zejména (Binek, 2010):

- Zvýšením informovanosti občanů a dění a rozvoje obce – veřejná setkání, bulletiny, veřejný rozhlas, plakátovací plochy, internet apod.
- Podporou společenského života – pořádání sportovních a kulturních akcí, vítání občánků, dětská odpoledne apod.
- Zapojením občanů do péče o prostředí obce – péče o veřejnou zeleň, úklidové akce, soutěže o nejhezčí ulici apod.

2.5 Aktéři rozvoje obce

Lze říci, že klíčovým bodem rozvoje obce jsou jeho aktéři. (Binek, 2010). Nejvýznamnějšími aktéry při tom byli a zůstávají

- **Občané (obyvatelé) obce.** Obyvatelstvo je tím, kdo stanovuje požadavky na směr rozvoje, formuluje priority, z jeho řad se rekrutují členové vedení obce a jsou jím také do svých funkcí voleni. Formou občanských a dobrovolných spolků dává obyvatelstvo základ pro vznik občanské společnosti a rozvoj pocitu sounáležitosti a vztahu k obci.
- **Orgány vedení obce.** Přímou voleným orgánem obce je **zastupitelstvo obce**, které nese rozhodující rozhodovací roli ve věcech strategie rozvoje obce, jeho směřování, využití zdrojů, územního plánování a všech dalších zásadních záležitostech rozvoje obce. Pro své potřeby může zastupitelstvo zřídit **výbory**. Zastupitelstvo ze svých řad volí **starostu**, a popř. **radu obce** (u obcí s min. 15

zastupiteli). Z hlediska rozvoje obce jsou tito přímým výkonným orgánem, jejichž role v rozvoji obce spočívá zejména v kompletaci podkladů pro zastupitelstvo a realizace rozhodnutých opatření do praxe. Ve větších obcích může starosta využívat **tajemníka**, jehož hlavním úkolem je ovšem zabezpečit běžnou agendu chodu obce, nikoliv agenda rozvoj obce, a pracovníků **obecního úřadu**. V naprosté většině obcí, o nichž je tato práce, však tyto instituce nejsou ustanoveny.

- **Podnikatelský sektor v obci a mikroregionu.** Hlavním úkolem podnikatelského sektoru spočívá v úloze zabezpečit tvorbu pracovních míst v obci. Vyplácením mezd za odvedenou práci se následně stává tvůrcem finančního bohatství obyvatelstva. V mnoha případech se také sponzoringem podílí na činnosti společenských, kulturních a sportovních spolků.
- **Vyšší územně správní celky – kraje.** Kraj ovlivňuje svou celkovou koncepcí rozvoje regionu i rozvoje obcí. Je odpovědný za dominantní část dopravní infrastruktury kraje (silnice II. a III. třídy). V zákonem daných případech funguje jako odvolací orgán proti rozhodnutím obce.
- **Stát.** Úloze státu v rozvoji obcí se podrobněji věnuje kapitola 2.8.

2.6 Faktory ovlivňující rozvoj venkovské obce

Základnou pro stanovení faktorů ovlivňujících rozvoj venkovské obce je pochopení potenciálu obce. Potenciálem je zpravidla chápán rozdíl mezi stávajícím stavem a možným stavem. Je evidentní, že z důvodu značné variability je stanovení obsahu potenciálu v obecné rovině obtížné. Zpravidla je potenciál rozvoje obce uvažován v rozměru (Faltová Leitmanová, Klufová, Cudlínová, Jílek, Rolínek, 2012)

- Hmotného potenciálu – potenciál přírodní, materiální, geografický
- Lidského potenciálu – schopnost lidských zdrojů hmotný potenciál využít

Pro zjištění rozvojového potenciálu lze využít např. SWOT analýzy.

Faktory ovlivňující rozvoj venkovské obce pak můžeme rozdělit na :

➤ Faktory vnější

- Velikost a počet obyvatel obce
- Geografické umístění obce
- Dopravní dostupnost

- Těžko ovlivnitelné faktory vnější (hospodářské, politické, legislativní apod.)

➤ **Faktory vnitřní**

- Lidské zdroje, demografie
- Kulturní a historická tradice
- Sounáležitost a ztotožnění aktérů s obcí

Financování chodu obcí lze rozdělit mezi faktory obou kategorií, s výraznou převahou faktoru vnějšího, danou malou možností obcí ovlivnit své příjmy.

V druhé části práce je zpracován vliv faktorů demografických (změny počtu obyvatel, migrace), dopravní dostupnosti i obslužnosti, sounáležitosti a ztotožnění s obcí a financování na rozvoj dvaceti venkovských obcí Jihočeského kraje,

2.7 **Spolupráce venkovských obcí**

Obce mají možnost vzájemné spolupráce za účelem dosažení větší efektivity, rozvoje a kvality života v obci. Právní základ pro spolupráci je položen v Zákoně č. 128/2000 Sb. o obcích, kde je stanoven základní rámec meziobecní spolupráce a Zákoně č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje.

Možností spolupráce obcí je celá řada. Ze zákona vychází, že spolupráce je možná pouze v rovině výkonu samostatné působnosti. Obce tak zejména mohou vytvořit dobrovolný svazek, založit společnou právnickou osobu nebo uzavřít smlouvu ke splnění konkrétního zadání (Binek a kol. 2010).

Činnost svazku (pokud se nejedná o čistě účelový projekt pro realizaci jednoho konkrétního zadání) by (stejně jako činnost obce) měla vždy vycházet ze strategických dokumentů a dlouhodobých výhledů, s přihlédnutím ke koordinaci, sdružování prostředků, dotační politice.

Dobrovolný svazek obcí je nejběžnějším způsobem obecní spolupráce. Vzniká buď jako účelový pro potřeby realizace konkrétního cíle, nebo jako trvalejší uskupení obcí pro potřeby rozvoje zpravidla územně ucelené oblasti. Členy svazku mohou být pouze obce

Místní akční skupina (MAS) zapojuje do kromě obcí i podnikatelskou a neziskovou sféru do rozvoje venkovského území. Členy mohou být obce i svazky obcí. Hlavním významem MAS je aktivace potenciálu mikroregionu za pomoci metodiky LEADER+

(viz kap. 2. 9.). MAS mohou k financování využívat prostředků EU pomocí Programu rozvoje venkova ČR 2007 – 2013.

Partnerství se zahraničními městy a obcemi – zpravidla je zaměřeno na rozvoj vzájemné informovanosti, podporu cestovního ruchu, výměnu zkušeností z vedení obce a realizaci společných rozvojových projektů.

2.8 Úloha státu v procesu rozvoje obce

Úloha státu v procesu rozvoje obcí venkovského prostoru je velmi významným prvkem v rozvoji obcí. Stát mimo svých dalších funkcí je ve vztahu k obcím zejména:

- Tvůrce právního, legislativního a administrativního rámce pro chod a rozvoj obcí
- Tvůrce národní ekonomiky, přenášející se do ekonomické problematiky chodu obcí
- Spoluodpovědný za dopravní dostupnost obcí
- Tvůrce zahraniční politiky, která se přenáší zejména do příhraničních oblastí státu
- Hlavním zdrojem financování chodu obcí prostřednictvím přerozdělování vybraných sdílených daní
- Administrátorem dotací z prostředků EU k obcím

Specifickým úkolem státu je administrace a zajištění chodu čerpání, kontroly a monitoringu toku finančních prostředků z fondů Evropské unie směrem k obcím. Stát je tvůrcem implementace dotační politiky EU pro ČR a zpracovatelem tzv. strategických dokumentů (stanovení cílů, Národní rozvojový plán, Národní strategický referenční rámec, Operační programy). V Tabulce 7 je uveden přehled dotačních titulů, použitelných pro financování rozvoje obcí jihočeského venkovského prostoru v prog. období 2007-2013.

Tabulka 6: Přehled dotačních titulů

Typ titulu	Název titulu	Možnost využití
Tematický	OP Životní prostředí	Znečištění vod, zlepšení jakosti pitné vody, omezení rizik povodní, omezení emisí, zlepšování stavu přírody a krajiny
Tematický	OP Doprava	Rozvoj inteligentních dopravních systémů a systémů ke zvýšení bezpečnosti
Tematický	OP Vzdělání pro konkurenceschopnost	Vzdělávání všech stupňů
Tematický	OP lidské zdroje a zaměstnanost	Adaptibilita, aktivní politika trhu práce, soc. integrace a rovné příležitosti, veř. správa a služby, mezin.spolupráce
Tematický	Integrovaný operační program	Modernizace veř.správy, zvýšení kvality veř. služeb, podpora územního rozvoje
Regionální	ROP NUTS II Jihozápad	Dostupnost center, stabilizace a rozvoj obce, rozvoj cestovního ruchu
Přeshraniční spolupráce	OP přeshraniční spolupráce ČR - Rakousko	Socioekonomický rozvoj a cestovní ruch, dostupnost a udržitelný rozvoj,
Přeshraniční spolupráce	OP přeshraniční spolupráce ČR - Bavorsko	Hospodářský rozvoj a lidské zdroje, rozvoj území a životního prostředí
Krajské	Krajské grantové tituly	Různé dle konkrétního zaměření grantu

Zdroj: Chvojková, Květoň, 2007

2.9 Venkovský prostor a Evropská unie

Jednou z nejvýznamnějších priorit politiky Evropské unie je právě problematika rozvoje venkovských oblastí. Základním cílem této politiky se stalo zejména zvýšení kvality života ve venkovském prostoru, posílení zemědělství jako hlavního ekonomického okruhu obživy obyvatel, environmentální politika a péče o uchování krajiny. Dosažení tohoto cíle vyžaduje komplexní posuzování a přístup na všech úrovních, ať už v lokální dimenzi, zabývající se daným místem, v národní dimenzi (zejména vytvoření kvalitního právního rámce i v dimenzi globální. Základními okruhy, kterými se tak Evropská unie zabývá, jsou (Tomšík, 2009):

- Konkurenceschopnost venkova
  - Ekonomická
  - Teritoriální
  - Sociální
  - Environmentální
  - Globální
- Trvalá udržitelnost rozvoje

V roce 2000 přijala Evropská unie tzv. **Agendu 2000**, která rozdělila SZP na dva pilíře a ustanovila nové finanční nástroje společné zemědělské politiky (Tomšík, 2009):

- **Evropský zemědělský záruční fond** (EAGF, European Agricultural Guarantee Fund), který slouží pro alokaci prostředků pro financování tržních opatření
- **Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova** (EAFRD, European Agricultural Fund for Rural Development), alokující prostředky pro rozvoj venkovského prostoru
- **Evropský rybářský fond**

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD) má za hlavní cíl podporovat (Boháčková, Hrabánková, 2009):

- Diverzifikaci venkovské ekonomiky od tradiční zemědělsky orientované k nezemědělské ekonomice
- Ochranu a péči o přírodní dědictví ve vazbě na trvale udržitelný rozvoj
- Zlepšení kvality venkovského života

Pro ČR bylo financování z EAFRD v období 2007 – 2013 realizováno prostřednictvím **Programu rozvoje venkova ČR pro období 2007 – 2013**, kde byly vytvořeny za tímto účelem 3+1 rozvojové osy, které mají přinést alokaci potřebných finančních prostředků. Jejich přehled je uveden v Tabulce 7:

Tabulka 7: Rozvojové osy 2007-2013

Č. Osy	Název	Opatření zaměřeno na
1	Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví	Zdokonalování lidských zdrojů, rozvoj fyzického potenciálu a inovace, zlepšení kvality produkce
2	Zlepšování životního prostředí a krajiny	Udržitelné využití lesní a zemědělské půdy
3	Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova	Zlepšování kvality života, diverzifikace hospodářství, provádění strategie rozvoje, vzdělávání a informatika
4	LEADER+	Strategie za účelem provádění plnění cílů os 1-3, spolupráce, MAS

Zdroj: Tomšík, 2009

LEADER+ - navázal na předcházející iniciativy LEADER I a LEADER II. Jedná se o iniciativu, dávající skupinám obcí (MAS) metodologii implementace a podpory rozvojových strategií směrem zdola, využití nových know-how, inovací a informatiky, podpory mezioblastní spolupráce, zvýšení kvality života, podpory zvyšování kvality produkce a dosažení vyšší přidané hodnoty a využití přírodního a kulturního potenciálu. Financování bylo zajištěno z fondu EAGGF. Celkově bylo na iniciativu z evropských, národních a privátních zdrojů vyčleněno 5 046,5 mil. eur. (Tomšík, 2009)

3. CÍL A METODIKA PRÁCE

3.1 Cíl práce

Cílem práce je:

- Provést analýzu vnějších a vnitřních faktorů, ovlivňujících rozvoj 20 vybraných obcí v Jihočeském kraji
- Provést návrh obecných opatření, která by minimalizovala negativa a vyzvedla pozitiva těchto faktorů pro potřebu vytvoření nebo zvýšení rozvoje těchto obcí.

Při analýze faktorů je dán zvláštní důraz na faktory:

- Faktory demografické a spojené s lidskými zdroji a zaměstnaností
- Faktory související s dopravní dostupností a obslužností
- Faktory spojené s vybaveností obce
- Faktory spojené se sociálně politickým a hospodářským vývojem ve společnosti
- Faktory související s financováním rozvoje obce

Při návrhu opatření je dán důraz na :

- Strategický přístup k plánování rozvoje
- Přístup ke zdrojům
- Vliv vybavenosti na rozvoj obce
- Vliv dopravní dostupnosti a obslužnosti na rozvoj obce

3.2 Metodika práce

Pro naplnění cíle práce byla zvolena kombinace analýzy dat z dotazníkového šetření u starostů ve 20 vybraných venkovských obcích býv. okresů České Budějovice, Český Krumlov, Prachatice, Jindřichův Hradec a Tábor, a analýzu dat získaných z volně přístupných zdrojů.

Dotazované obce byly vybírány tak, aby respektovaly rozdělení obcí dle rozvojových programů obcí na programové období 2007-2013 Ministerstva zemědělství (viz odst. 2.2.4). Schématická mapa obcí je Přílohou 2. Autor pro potřeby práce rozdělil vybrané obce do následujících skupin (Tabulka 8):

Tabulka 8: Rozdělení obcí do skupin

Označení skupiny	Charakteristika	Počet obcí
Skupina A	Odlehlé – vzdálenost do 15 km od státní hranice	6
Skupina B	Mezilehlé	7
Skupina C	Příměstské – vzdálenost do 10 km od Č. Budějovic	7

Zdroj: Vlastní zpracování

Ve vybraných obcích žije 11 998 trvale hlášených obyvatel (veškeré uvedené stavy k 31. 12. 2012), v největší obci žije 1734 osob, v nejmenší 92 trvalých obyvatel. Průměrné množství obyvatel zkoumané obce je 599,9 osob. Zkoumané obce zabírají katastrální území 454,98 km². (ČSÚ, 2014)

O vybraných obcích byla zjištěna data z přístupných zdrojů (zejména ČSÚ). Jednalo se zejména o údaje týkající se demografie, zaměstnanosti, počtu a struktury podnikání, občanské vybavenosti, dopravních vzdáleností z obce do krajského a příslušné obce s rozšířenou působností.

Dalším krokem bylo zpracování dotazníku, jehož vzor je uveden jako Příloha č. 7.1. Tento dotazník byl elektronicky a poštou spolu s vysvětlujícím dopisem zaslán starostům a starostkám. Nutno na tomto místě říci, že dotazníkový průzkum u nich nevyvolal buďto reakci žádnou, nebo negativní s odkazem na již tak vysoké administrativní zatížení jejich úřadu. Stejně tak je pravdou, že selekce obcí byla provedena tak, aby bylo využito dřívějších autorových kontaktů pracovních, což možná jedině umožnilo průzkum provést. I tak bylo nakonec dotazováno více než 30 obcí, než bylo dosaženo kýžených 20 vyplněných dotazníků. Zcela striktní podmínkou všech dotazovaných činovníků obce byl požadavek na anonymitu. Tato podmínka je ctěna, a proto veškeré uváděné výstupy jsou pro uvedené skupiny obcí bez jejich konkretizací. Šetření probíhalo v období červenec až září 2013.

Starostové ohodnocovali navržené odpovědi na položené otázky škálou hodnocení 1 -5: (Tabulka 9):

Tabulka 9: Hodnotící tabulka odpovědí

hodnocení	charakteristika
1	Bez vlivu či dopadu
2	Nevýznamný vliv či dopad
3	Průměrný vliv či dopad
4	Významný vliv či dopad
5	Velmi významný, až limitující vliv a dopad

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro vyhodnocení získaných dat byly zvoleny prioritně grafické výstupy, doplněné dle potřeby o tabelární přehledy. Při tvorbě výstupů byla upřednostněna práce s aritmetickými průměry doplněnými kontrolně mediány daného pojmu pro danou skupinu obcí před prací s absolutními čísly, byť v některých případech jsou absolutní čísla nezbytná.

Návrhy opatření pro druhou část praktického oddílu práce byly vytvořeny na základě studia odborné literatury, poznatků ze studia a poznatků z analýzy získaných dat a v neposlední řadě z rozhovorů se starosty.

4. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ A ANALÝZA DAT

4.1 Průběh a sběr dat

1. Data demografická, o zaměstnanosti, podnikání, občanské vybavenosti byla získána ze stránek Českého statistického úřadu (www.czso.cz);). Údaje o dopravních vzdálenostech byla získána za pomoci plánování trasy na autonavigaci (výrobce Garmin). Data o dopravní dostupnosti byla získána z databáze IDOS. Získaná data byla tabelárně uspořádána a filtrována dle požadované charakteristiky.
2. Dotazník (viz Příloha č. 1) byl elektronicky a poštou zaslán jednotlivým starostům. Identifikační údaje a data o počtu obyvatel byly předvyplněny. Po cca 14 dnech byli starostové telefonicky kontaktováni. Na základě jejich často negativních reakcí bylo oslovené kvorum rozšířeno o dalších 12 obcí.
3. Sběr dotazníků byl po zkušenosti viz bod.č.2 proveden částečně zpětným zasláním dotazníku elektronickou cestou ochotnými paními starostkami a pány starosty, a zbylé dotazníky byly získány zpět po telefonické dohodě osobní návštěvou na obecních úřadech.
4. Data z dotazníků byla opět tabelárně zpracována a dle potřeby filtrována, v odůvodněných případech konfrontována s daty získanými z veřejných zdrojů.

4.2 Vyhodnocení

Demografické faktory vybraných obcí

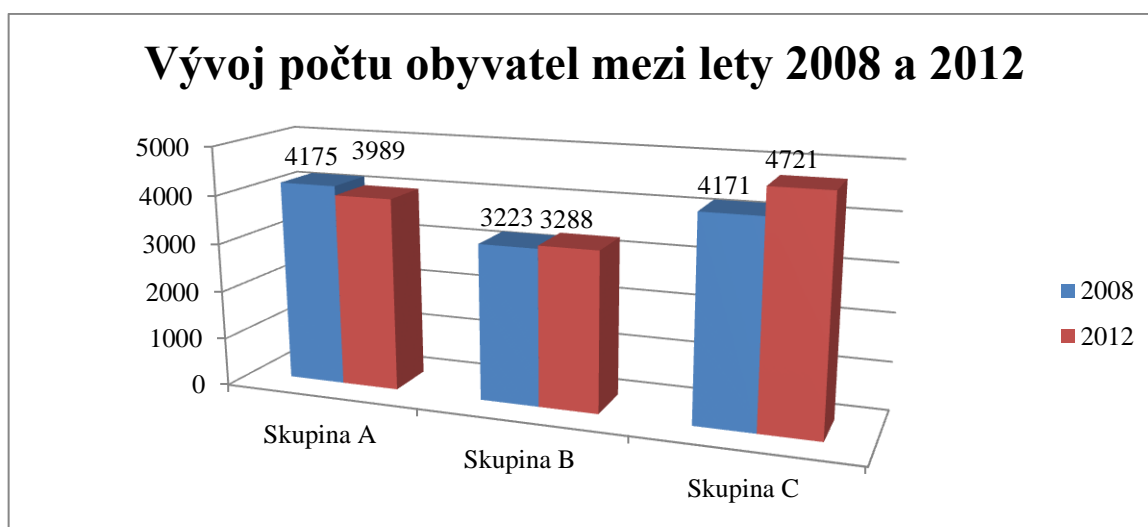
Demografické faktory tvoří jeden z nejvýznamnějších limitů rozvoje obce, současně jsou komplexním ukazatelem kvality života v obci z pohledu a vlivu většiny ostatních faktorů. Zkoumáno bylo porovnání počtu obyvatel v roce 2008 a 2012 a migrační saldo v roce 2012, dále míra nezaměstnanosti v roce 2012.

Vývoj počtu trvalých obyvatel mezi lety 2008 a 2012

Vývoj počtu trvalých obyvatel ve vybraných skupinách je znázorněn v Grafu 2, migrační saldo za rok 2012 pak v Grafu 3. Tabulka 10 potom interpretuje míru významu, který kladou vývoji počtu obyvatel starostové obcí.

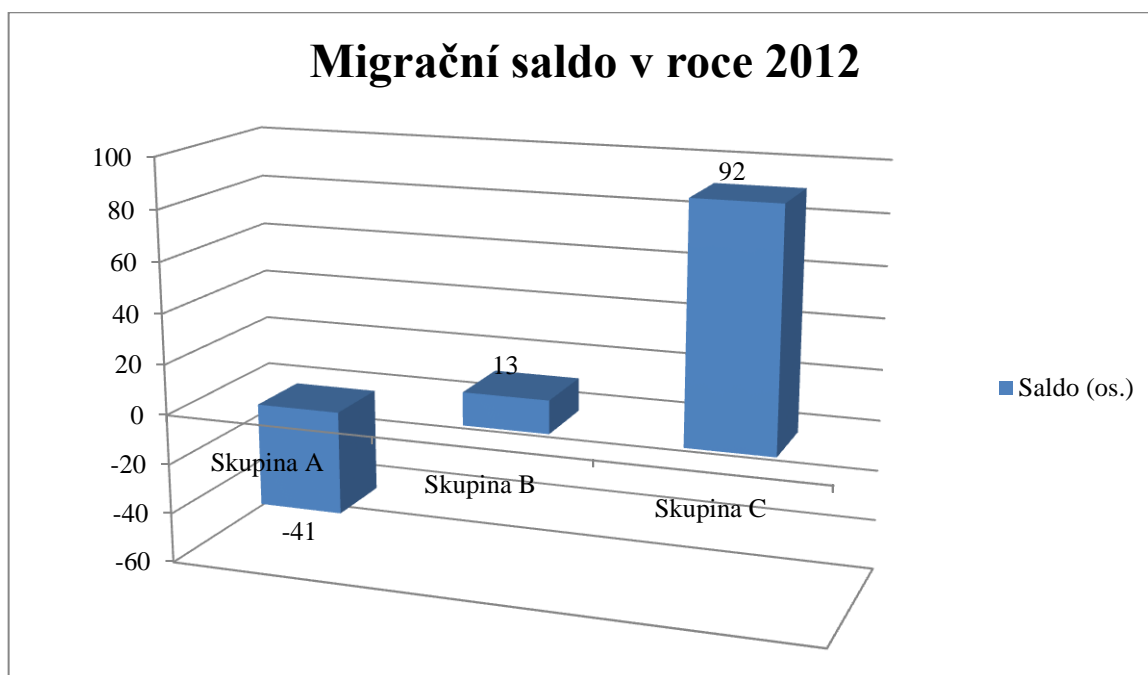

Graf 2: Vývoj počtu trvalých obyvatel

Zdroj: ČSÚ, 2014

Graf 3: Migrační saldo v roce 2012

Zdroj: ČSÚ, 2014

1. Otázka: *Jaký význam má pro Vaši obec stěhování obyvatel z/do obce?*

Tabulka 10: Míra významu z dot. šetření: Vliv migrace obyvatelstva

Skupina obcí	Medián hodnocení	Slovní zařazení
Skupina A	3,50	Průměrný až významný
Skupina B	3	Průměrný
Skupina C	3	Průměrný
Celkem	3	Průměrný

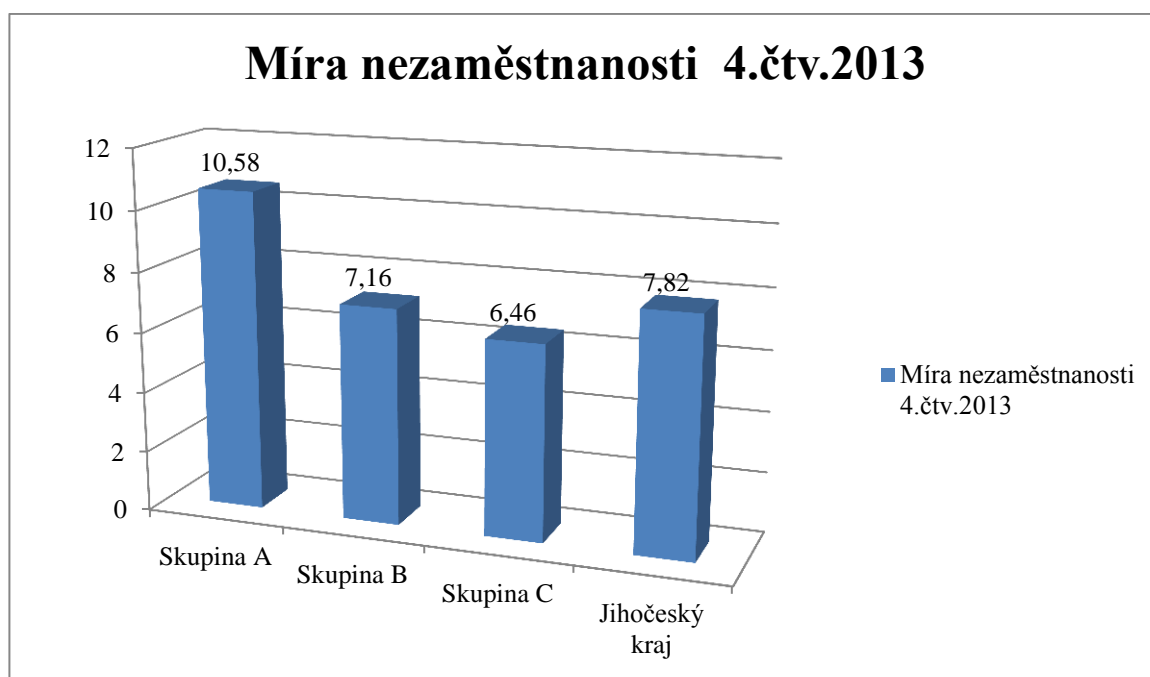
Zdroj: vlastní zpracování z dot. šetření

Analýza dat z Grafu 2 a Grafu 3 potvrzuje předpokládanou skutečnost, že dlouhodobě dochází k vylidňování odlehlého venkova směrem do vnitrozemí a měst, a naopak dochází k přesunu městského obyvatelstva do příměstských obcí, kde je dostatek stavebních pozemků za příznivější ceny, než ve vlastním městě. Poměrně alarmující je však rychlost vylidňování odlehlého venkova, pasivní migrační saldo -41 osob v roce 2012 představuje 1,03 % obyvatelstva v roce 2012 ve sledovaných obcích Skupiny A. Vzhledem k předpokladu, že odcházejí hlavně mladí lidé do 30 let, je dalším negativním faktorem souvisejícím s migrací pokles natality v obci a růst průměrného věku obyvatel. Z dotazníkového šetření je také patrné, že starostové všech obcí bez ohledu na skupinu považují tento faktor za významný. Je to logické, i starostům obcí skupiny C přináší prudký nárůst obyvatel v obci problémy s infrastrukturou, občanskou vybaveností, veřejným pořádkem apod.

Míra nezaměstnanosti, počet a struktura podnik. subjektů

Schopnost získat v mikroregionu zaměstnání je jedním z nejvýznamnějších faktorů, který ovlivňuje ochotu lidí podílet se na chodu obce a trvale v obci žít. Dlouhodobé daleké dojíždění za prací je finančně a časově náročné a může vést k podpoře pasivního migračního salda – odchodu obyvatel z odlehlých obcí do měst a vnitrozemí.

Graf 4: Míra nezaměstnanosti za 4. čtvrtletí 2013

Zdroj: ČSÚ, 2014

Kontrolní mediány jsou: Skupina A: 10,5%; Skupina B: 6,9%; Skupina C: 6,6%.
Zkreslení arit. průměru nemá vliv na hodnocení.

2. Otázka: *Je nezaměstnanost ve Vaší obci problémem?*

Tabulka 11: Míra významu z dot. šetření: Vliv nezaměstnanosti

Skupina obcí	Medián hodnocení	Slovní zařazení
Skupina A	4	Významný
Skupina B	3	Průměrný
Skupina C	3	Průměrný
Celkem	3	Průměrný

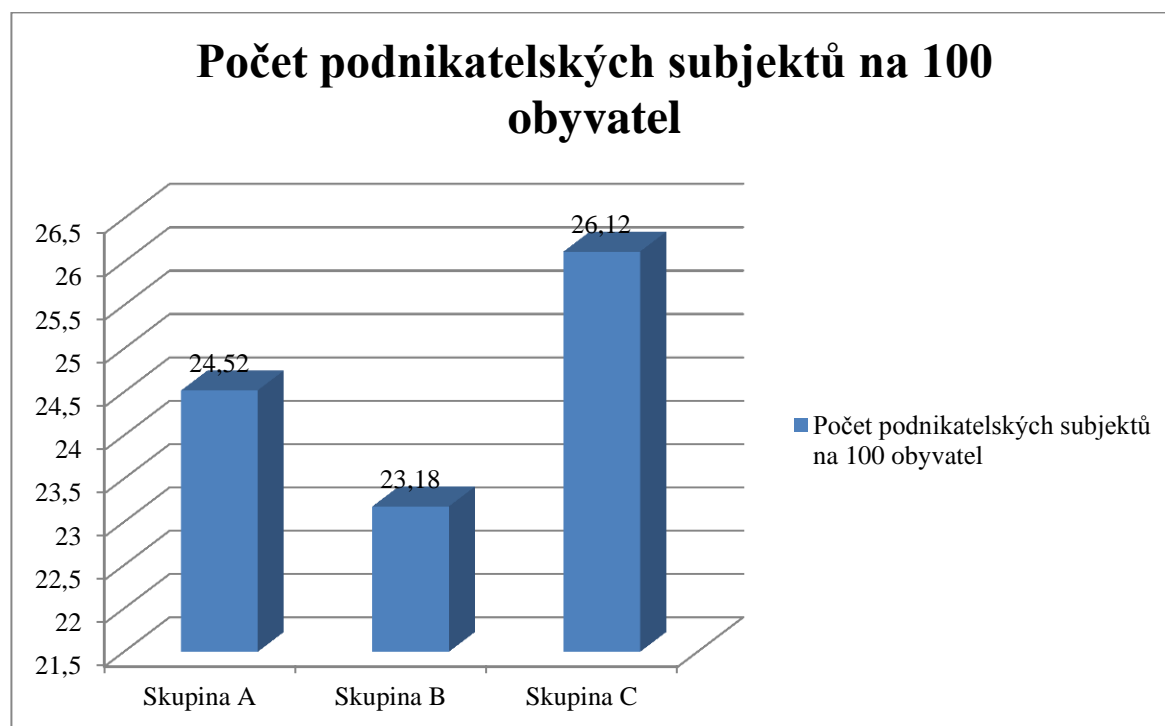
Zdroj: vlastní zpracování z dot. šetření

Z analýzy dat z Grafu 4 vyplývá jasně vysoká nezaměstnanost v odlehlých obcích, čímž se potvrzuje jeden z majoritních důvodů zvýšené migrace z odlehlých obcí. Projevují se zde ale i další faktor – dopravní dostupnost. Jedna z posuzovaných odlehlých obcí má železniční spojení s okolím a leží prakticky (2km) na silnici II. třídy, a to je zřejmě důvodem, že míra nezaměstnanosti v této obci Skupiny A je pouze 4,6%, zatímco v obci stejné skupiny, ležící v centru Novohradských hor dosahuje míra

nezaměstnanosti 21,9%. Nízká míra nezaměstnanosti ve Skupině C je dána blízkostí krajského města, kde je větší možnost získat zaměstnání. Nezaměstnanost je chápána jako velký problém v obcích Skupiny A, z dotazníkového šetření však vyplývá, že za poměrně vysoký problém ji hodnotí i starostové obcí Skupiny B i Skupiny C (Tabulka 11)

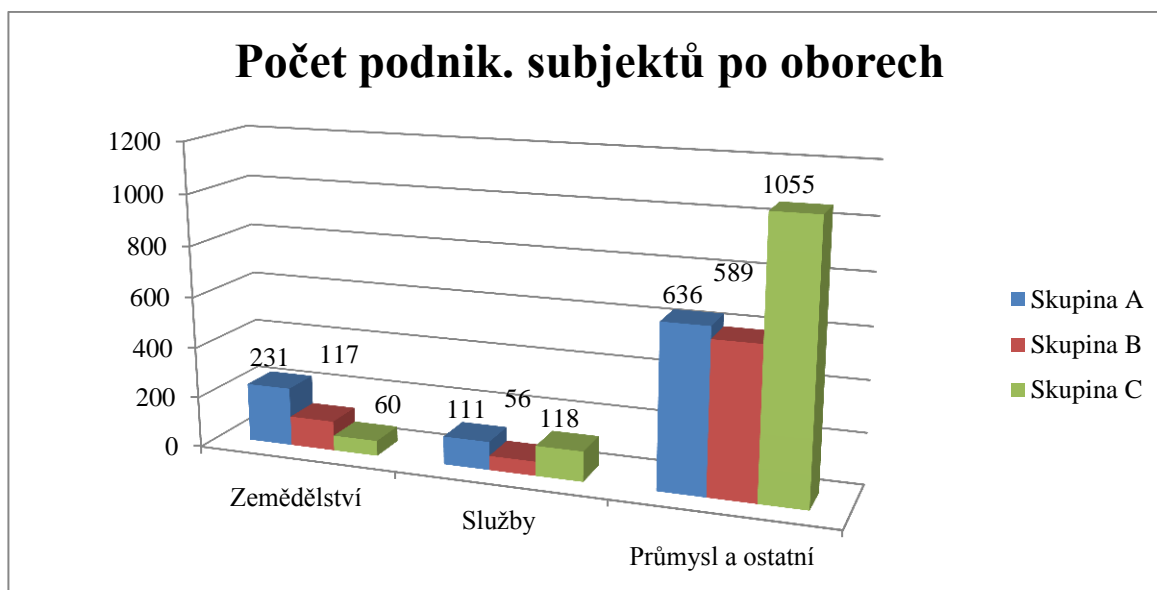
Míra nezaměstnanosti v obci má přímou ekvivalentní vazbu na podnikatelské prostředí v obci. Struktura podnikání zaznamenává v posledních letech odklon od klasických venkovských činností, tzn. podnikání v zemědělství a lesnictví, a vlivem diverzifikace se stále více subjektů věnuje službám a průmyslu. Počet podnikatelských subjektů na 100 osob v jednotlivých skupinách ukazuje Graf 5, strukturu podnikání pak Graf 6

Graf 5: Počet podnikatelských subjektů

Zdroj: ČSÚ, 2014, úprava vlastní

Graf 6: Struktura podnikatelských subjektů

Zdroj: ČSÚ, 2014, úprava vlastní

Analýzou Grafů 5 a 6 můžeme zjistit, že počet podnikatelských subjektů je překvapivě vysoký u obcí Skupiny A, kde by se dala díky odlehlosti a zpravidla obtížnější dopravní dostupnosti čekat hodnota menší, nižší než u obcí Skupiny B. U Skupiny C je logicky dán větší počet subjektů blízkostí krajského města. Z Grafu 6 pak vyplývá nárůst podnikání v oblastech průmyslu, a to na úkor tradičního způsobu obživy venkova – zemědělství. Stále nedostatečně využitý je prostor služeb, kde je při tom zvláště u obcí Skupiny A značný potenciál daný atraktivností krajiny pro turistiku.

3. Otázka: Považujete počet podnikatelů ve Vaší obci za dostatečný?

Tabulka 12: Míra významu z dot. šetření: Počet podnikatelských subjektů

Skupina obcí	Medián hodnocení	Slovní zařazení
Skupina A	4	Významný
Skupina B	3	Průměrný
Skupina C	2	Nevýznamný
Celkem	3	Průměrný

Zdroj: vlastní zpracování z dot. šetření

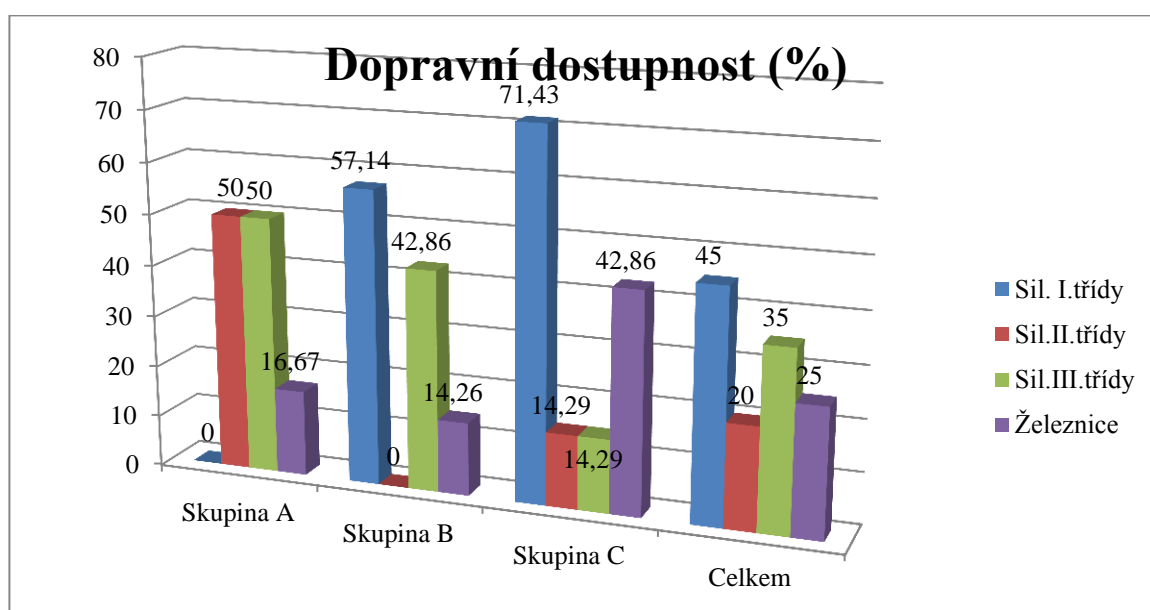
Z Tabulky 13 vyplývá, že dotazovaní starostové z obcí Skupin A, B považují situaci za horší, než ve skutečnosti je. Větším problémem může být struktura podnikání v daných skupinách obcí. Dále je skutečností, že prostá existence podnikatelského

subjektu ještě nemusí být vytvořené plnohodnotné pracovní místo – mnoho OSVČ si touto činností pouze přivydělává k hlavnímu zaměstnaneckému pracovnímu poměru

Faktory dopravní dostupnosti a obslužnosti

Dopravní dostupností je chápáno napojení obcí na dopravní síť. Pro potřeby této práce bylo stanoveno kritérium, že k dané kategorii dopravní sítě je obec napojena, pokud je od této sítě vzdálena do 5 km jízdy po silnici nižší kategorie, u železnice existence zastávky se jménem obce bez ohledu na vzdálenost do obce. Graf 7 ukazuje stav dopravní dostupnosti jednotlivých skupin obcí

Graf 7: Dopravní dostupnost

Zdroj: Vlastní zpracování dle navigace a sil. map.

4. Otázka: *Jak velkým problémem ve Vaší obci je napojení na dopravní síť kraje?*

Tabulka 13: Míra významu z dot.šetření: Dopravní dostupnost

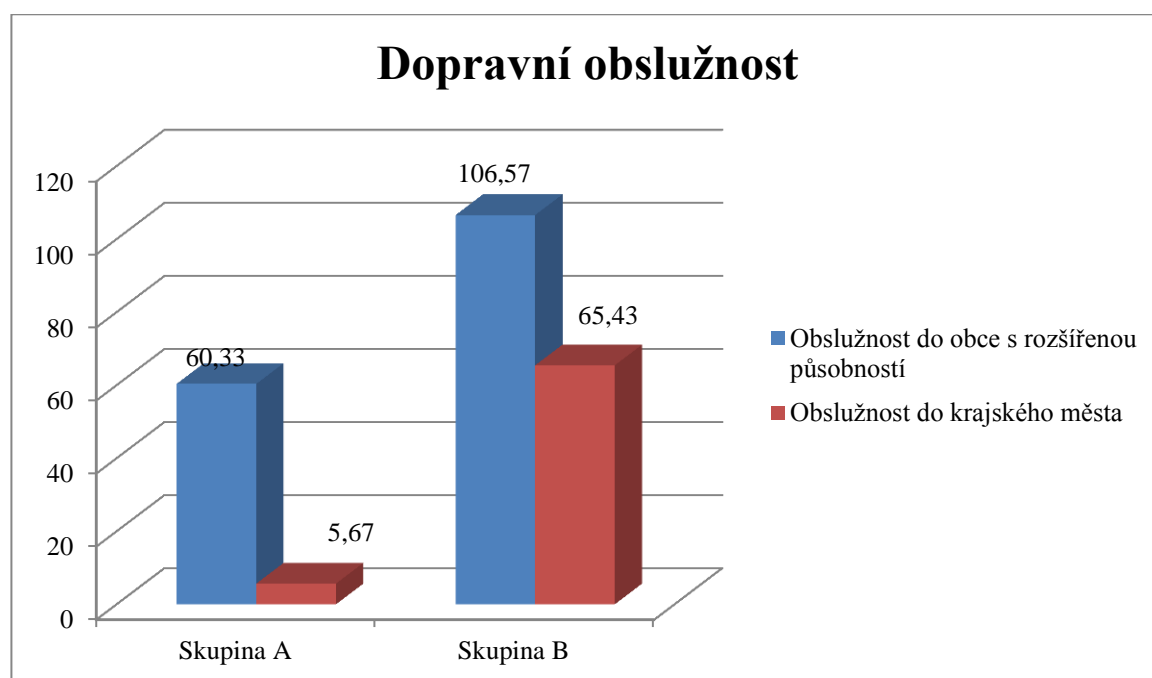
Skupina obcí	Medián hodnocení	Slovní zařazení
Skupina A	3	Průměrný
Skupina B	2	Nevýznamný
Skupina C	2	Nevýznamný
Celkem	2	Nevýznamný

Zdroj: vlastní zpracování z dot. šetření

Z Grafu 7 i z hodnocení starostů vyplývá velký handicap obcí Skupiny A a částečně i Skupiny B oproti Skupině C. Nedostatečné dopravní napojení na vnitrozemskou síť je jednou z největších překážek rozvoje těchto obcí. V této souvislosti nelze nezmínit několik desítek let opomíjení na připojení Jihočeského regionu na páteřní dálniční síť. Stavba dálnice D3 Praha – Č. Budějovice a následné rychlostní silnice do rakouského Lince je velmi pomalá, mnohokrát zastavená. Po dohotovení této sítě bude mít přímé napojení dle užitého kritéria osm obcí ze skupin B a C a podstatné zaznamenání zlepšení dopravní dostupnosti zaznamená min. dalších devět obcí všech skupin.

Dopravní obslužností je chápán počet spojů do místa zaměstnanosti nebo jiného centra za týden. Pro potřebu této práce je zpracován graf dopravní obslužnosti jednotlivých skupin obcí do příslušné obce s rozšířenou působností a do krajského města (Graf 8). Započítán byl pouze přímý spoj bez přestupu, a graf byl zpracován pouze pro obce Skupiny A a Skupiny B. Obce Skupiny C jsou všechny do 10 km od krajského města a pouze jedna z nich není napojena na síť MHD Č. Budějovice.

Graf 8: Průměrná týdenní dopravní obslužnost

Zdroj: IDOS, vlastní zpracování

Kontrolní mediány: Skupina A: 57 a 0; Skupina B: 84 a 14. Z kontroly mediány je zřetelné, že stav udávaný aritmetickým průměrem spojů je velmi zkreslený. Střední

hodnota úrovně spojů ukazuje, že situace v dopravní obslužnosti je mnohem závažnější, spojů je výrazně méně a obce zvláště Skupiny A by měly situaci řešit.

5. Otázka: *Jak velkým problémem ve Vaší obci je spojení veřejnou dopravou s okolním prostorem?*

Tabulka 14: Míra významu z dot. šetření: Dopravní obslužnost

Skupina obcí	Medián hodnocení	Slovní zařazení
Skupina A	3,5	Průměrný až významný
Skupina B	3	Průměrný
Skupina C	2	Nevýznamný
Celkem	2,5	Nevýznamný až průměrný

Zdroj: vlastní zpracování z dot. šetření

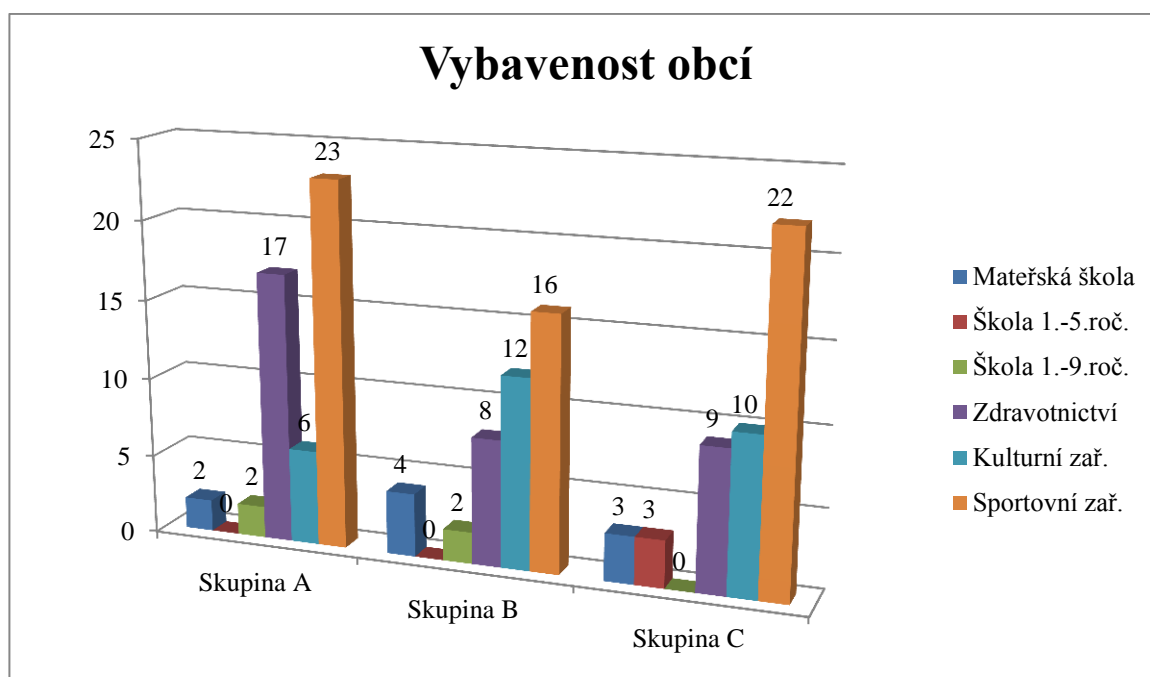
Z grafu a dotazníkového šetření vyplývá opět značný handicap pro obce Skupiny A, dokonce bylo zjištěno, že dvě ze šesti posuzovaných obcí nemají vůbec přímé spojení s obcí s rozšířenou působností. Jakékoliv zařizování čehokoliv tak vyžaduje velké problémy a náklady (doprava, dovolená ze zaměstnání apod.). Tato skutečnost je známá i dotazovaným činovníkům obcí, kteří ji ve skupině A shodně hodnotí jako větší problém pro rozvoj obce, a průměrný význam jí přikládají i starostové obcí Skupiny B. Málo nebo nevýznamná je pro starosty obcí Skupiny C, nicméně i ti poukazují v rozhovorech na vysoké náklady na obecní rozpočet, které jsou spotřebovány právě na zajištění dopravní obslužnosti.

Faktory související s vybaveností obce

Vybavenost obce je dalším důležitým faktorem, který je důležitým pro rozvoj obce a vytvoření dobrých podmínek pro život v obci. Mezi základní vybavení obce tak patří zejména školní a předškolní zařízení, vybavení lékařskou péčí (praktický lékař, zubní ošetření, vč. detašovaných pracovišť), kulturní a sportovní zařízení. Vybavení zkoumaných skupin obcí ukazuje Graf 9.

Graf 9: Vybavenost obcí

Zdroj: ČSÚ, úprava vlastní

6. Otázka: *Jak velkým problémem ve Vaší obci je občanská vybavenost?*

Tabulka 15: Míra významu z dot. šetření: Občanská vybavenost

Skupina obcí	Medián hodnocení	Slovní zařazení
Skupina A	2	Nevýznamný
Skupina B	2	Nevýznamný
Skupina C	2	Nevýznamný
Celkem	2	Nevýznamný

Zdroj: vlastní zpracování z dot. šetření

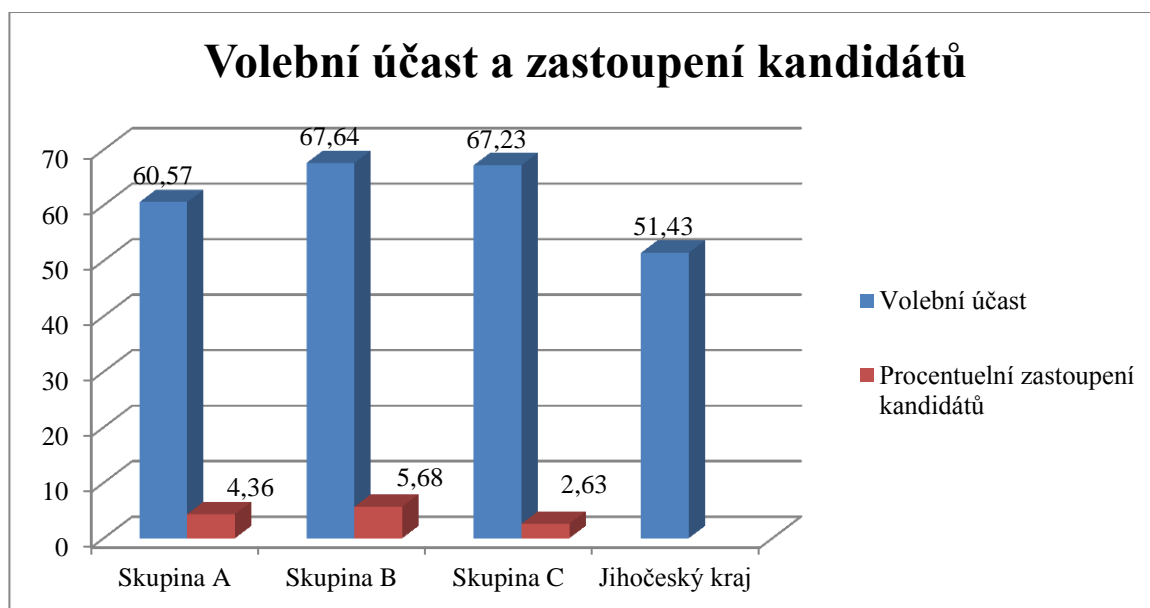
Z Grafu 9 vyplývá, že vybavenost odlehlých obcí je na stejné nebo vyšší úrovni, než vybavenost obcí příměstských a mezilehlých. V případě příměstských je to poměrně logické, municipality se spoléhají na „pomoc“ krajského města, které poskytuje dostatek školské, lékařské péče i kulturního vyžití. Je překvapující situace u mezilehlých obcí Skupiny B, kde poměrně malá vybavenost by mohla být faktorem, vyhánějícím populaci z venkova do měst. Z Grafu 3 je však patrné aktivní migrační saldo, takže faktor vybavenosti zřejmě nemá takovou sílu, aby nebyl převážen jinými pozitivními faktory a stavy.

Starostové vesměs považují vybavenost za téměř dostatečnou. Toto stanovisko může být samozřejmě ovlivněno skutečností, že zatímco např. dopravní dostupnost oni prakticky ovlivnit nemohou, je občanská vybavenost obce věcí jejich přímé kompetence, a nikdo nemá chuť přiznávat, že je v této věci něco špatně.

Faktory spojené se sociálním a politickým vývojem

Do této řady faktorů autor zařadil zejména zájem obyvatel obcí podílet se na chodu obce. Úroveň zájmu občanů obce o její řízení nejlépe ukazuje zájem o volby do komunálních orgánů, tzn. volební účast v daných volbách, a procentuální zastoupení kandidujících občanů obce v daných volbách. Graf 10 ukazuje volební účast a procentuální poměr kandidátů na počtu obyvatel obce při posledních komunálních volbách konaných ve dnech 15. – 16. 10. 2010.

Graf 10: Volební účast a procentuální zastoupení kandidátů na počtu obyvatel

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Mediány volební účasti: Skupina A: 62,12%; Skupina B: 68,53%; Skupina C: 64,86%

I přes určitou opravu nepřesnosti zaviněné aritmetickým průměrem zůstává i Skupina C v intervalu s nadprůměrnou volební účastí, u ostatních se volební účast dokonce zvýšila.

7. Otázka: *Jakým je ve Vaší obci problémem zájem obyvatel o chod a řízení obce?*

Tabulka 16: Míra významu z dot. šetření: Zájem obyvatel o chod obce

Skupina obcí	Medián hodnocení	Slovní zařazení
Skupina A	4	Významný
Skupina B	3	Průměrný
Skupina C	3	Průměrný
Celkem	3,5	Průměrný až významný

Zdroj: vlastní zpracování z dot. šetření

Analýzou dat z Grafu 10 a Tabulky 16 lze konstatovat, že starostové vidí situaci často pesimističtěji, než je skutečnost. Volební účast ve všech skupinách obcí vysoce přesáhla průměrnou volební účast Jihočeského kraje, což dokumentuje značný zájem občanů o směřování vedení obce. Problémem není ani procentuální zájem o účast na řízení obce v obcích skupin A a B. Jiná situace je v obcích Skupiny C, kde malé procento zájemců na řízení obce poukazuje na klasický faktor – zasažení rurálních struktur příměstských obcí. Na jedné straně dochází k značnému nárůstu obyvatelstva (viz Graf 2), na druhé straně lidé za prakticky veškerou aktivitou (pracovní, komerční, společenskou, kulturní) odjíždějí do města. Obec se tak stává pouze místem k prostému bydlení, bez dalšího zájmu občanů o chod obce a ochoty podílet se významněji na jejím rozvoji. Jedná se o významný specifický patologický faktor posledních desetiletí.

Faktory spojené s financováním rozvoje venkovských obcí

Ačkoliv se jedná o zřejmě nejvýznamnější faktor rozvoje obcí, je schválně uveden jako poslední. Analýza závažnosti tohoto faktoru je postavena pouze na posledních třech dotazech z dotazníkového šetření. První otázka této skupiny byla poslední otázkou ve formátu hodnocení předchozích otázek škálou 1 -5.

8. Otázka: *Považujete financování obce z rozpočtového určení daní za dostatečné?*

Tabulka 17: Míra významu z dot. šetření: Financování z RUD

Skupina obcí	Medián hodnocení	Slovní zařazení
Skupina A	4	Významný
Skupina B	3	Průměrný
Skupina C	4	Významný
Celkem	4	Významný

Zdroj: vlastní zpracování z dot. šetření

Hodnocení starostů nepřekvapuje. Letité spory o rozpočtové určení daní, znevýhodňování malých obcí oproti městům, snaha přesunout na obce povinnosti bez adekvátní finanční úhrady se muselo na hodnocení projevit. V zájmu objektivitě však nutno přiznat dojem z rozhovorů, že stejné hodnocení by tato otázka dostala i v případě dvoj nebo více násobku peněz putujících z rozpočtového určení daní do rozpočtů venkovských obcí.

Poslední dvě otázky měly formu vykřížkování odpovědi s případným upřesněním slovním:

9. Otázka: *Využíváte při rozvoji Vaší obce dotační programy (období 2012-13)? Které?*

Tabulka 18: Využití dotačních titulů při rozvoji obce

Program/Skupina	Skupina A	Skupina B	Skupina C	Celkem
OP (bez rozlišení)	2	2	3	7
SFŽP	2	1	4	7
SZIF	1	1	0	2
Krajské dot. tituly	6	6	7	19
Jiné	0	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování z dot. šetření

Z rozboru výsledků šetření v Tabulce 18 vyplývá značné využití krajských dotačních titulů, podstatně horší je využití dalších dotačních zdrojů. Z ústního rozhovoru se starosty vyplynula v mnoha případech obava z velké administrativní náročnosti a obava z investice financované z vlastních zdrojů s uvažovanou dotací, která po provedení nebude z nějakého důvodu dotace vyplacena.

10. Otázka: *Je ve Vaší obci zpracován Strategický plán rozvoje obce (nebo obdobný relevantní dokument)? Možnosti ano - ne*

Odpověď na tuto poslední otázku dotazníkového řízení není potřeba tabelárně zpracovávat. Rozvojový plán v omezeném rozsahu byl vypracován pouze v jedné obci Skupiny A, ve dvou dalších obcích v současné době probíhá jeho tvorba. Všechny obce mají zpracovány územní plány. Výsledek této ankety ukazuje na fatální podcenění významu strategického plánování obce pro její rozvoj, v mnoha případech se autor při ústním rozhovoru setkal s definicemi typu „nesmysl, zbytečnost apod.“

5. NÁVRHY OPATŘENÍ

Z analýzy v odst. 4.2 vyplývá, že nejvýznamnějším faktorem je poměrně rychlý odchod obyvatel z obcí Skupiny A do vnitrozemí (viz Graf 3) a pokles počtu obyvatel v těchto obcích (Graf 2). Pokles obyvatel obce může mít v krátkodobém horizontu zdánlivě pozitivní dopad na některé další faktory (nezaměstnanost), v dlouhodobém čase je však faktorem negativním, zásadně ovlivňujícím rozvoj obce. Tyto demografické faktory jsou však sumou dopadů faktorů dalších, a jejich náprava je možná pouze implikací opatření, vedoucích k zlepšení dopadů faktorů ostatních.

Nezaměstnanost – kromě marginálního dopadu tvorby nových pracovních míst, kdy je zaměstnavatelem přímo obec nebo jím zřízená organizace, je základní nutností obcí Skupiny A i Skupiny B vytvoření takového prostoru, který by umožnil rozvoj podnikatelského sektoru v obci, popř. přilákal do obce investice. Zejména u obcí Skupiny A je zde velký potenciál krajiny pro rozvoj cestovního ruchu a turistiky a tím předpoklad pro diverzifikaci stávajícího tradičního ekonomického zaměření na zemědělství a lesnictví do oblasti služeb cestovního ruchu. Zejména obce Skupiny A by měli ve větší míře využít:

- Vlastní budování informační struktury a infrastruktury pro cestovní ruch
- Budování připravených pozemků pro investiční záměry a jejich levný pronájem investorům
- Levné pronájmy a prodeje obecního majetku a pozemků podnikatelským subjektům
- Budování vybavených pozemků pro obytnou zástavbu (tzv. ZTV) a prodej těchto zájemcům o trvalý pobyt v obci za zvýhodněné ceny. Tato iniciativa v některých posuzovaných obcích probíhá, její další rozvoj je však žádoucí
- Tlak a spolupráci na lepší dopravní dostupnost a zejména obslužnost
- Spolupráce s dalšími obcemi ve věci zvýšení atraktivity území pro návštěvníky a zvýšení jejich informovanosti o atraktivitách mikroregionu.

Dopravní dostupnost a dopravní obslužnost – otázka zlepšení *dopravní dostupnosti* obce je většinou mimo možnosti výrazného ovlivnění orgány obce, obec spravuje pouze místní obecní komunikace. Z hlediska napojení na dopravní silniční síť nezbývá

starostům obcí Skupin A a B, než nepolevovat v tlaku na orgány Jihočeského kraje a jím řízené organizace (např. SÚS) ve věci zlepšení kvality dopravní infrastruktury. Stejně tak je žádoucí vyvinout tlak na krajské zastupitele, poslance a senátory, zvolené do vyšších a nejvyšších orgánů ve volebních okrscích mikroregionu, a na politické strany, ze kterých se starostové rekrutovali, ve věci prosazení zájmů obce. Pojem lobbying, který získal v minulých dobách díky podnikatelským vazbám v nejvyšších úrovních politiky až téměř kriminální význam, je v této věci pojem s významem jediné pozitivním.

Opět je nutno zde zmínit negativní vliv neustálých odkladů a pomalého postupu při výstavbě dálničního spojení Praha - Č. Budějovice – Linec. Neexistence tohoto spojení omezuje rozvoj celého Jihočeského regionu, a tím i rozvoj zkoumaný obcí. I v této věci je potřeba neustávat v tlaku na stát, a to na všech úrovních a všemi zákonnými možnostmi.

V problematice *dopravní obslužnosti* mají obce Skupin A a B (u Skupiny C se nejedná o větší problém) širší možnost, jak situaci v dané obci zlepšit. Pokud je zřejmé, že chybí některý spoj nebo je jiný problém v dopravní obslužnosti, měl by příslušný starosta vyvolat jednání s příslušným dopravním podnikem, popř. se nebát oslovit podnik další (existuje – li), ve věci doplnění spoje. K financování této změny může zastupitelstvo obce odsouhlasit příspěvek obce na dopravní spojení, což už v některých obcích bylo nuceno udělat. Vždy je nutno důkladně uvážit nutnost této výdajové položky obce ve vazbě na skutečnou nutnost a naplněnost požadovaného spoje. Zvláště by řešení problematiky měli zvolit ony obce Skupiny A, které nemají ani přímé spojení s příslušnou obcí s rozšířenou působností (dvě z posuzovaných obcí Skupiny A).

Vybavenost obcí – tento faktor patří mezi faktory naopak silně ovlivnitelný rozhodnutími obce. Na rozdíl od většiny ostatních faktorů se týká všech obcí včetně obcí Skupiny C. I když ze šetření vychází, že starostové považují vybavenost jejich obcí za téměř dostatečnou, statistická data poukazují na malý stupeň vybavení zejména předškolními a školními zařízeními a zařízeními zdravotnického sektoru.

V případě předškolních zařízení je situace zhoršena současným populačním nárůstem dětí této věkové kategorie, navíc politici na nejvyšší úrovni veřejně uvažují o povinné docházce dětí do posledního roku mateřské školky. Předškolní zařízení ve větších

obcích a městech jsou přeplněna a v mnoha případech se na děti z okolí nedostává místo. Rodiče pak musejí zůstat s dětmi doma, což může mít negativní dopad na míru nezaměstnanosti a spotřebu domácností, kterým chybí příjem z druhé mzdy či platu. Nárůst žáků se logicky přenesou v budoucích letech do škol základních a dalších stupňů vzdělávací soustavy. Za této situace je nežádoucí spoléhat na absorpční schopnosti okolních větších měst či obcí a obce by měly přistoupit k budování zařízení vlastních. V současné době mohou k tomuto typu investiční činnosti využít kromě vlastních prostředků i dotačních titulů (v době psaní této práce byly vypsány Jihočeským krajem právě na účely rozvoje předškolních zařízení dvě grantové výzvy – informace z vysílání Jihočeské televize). Častá argumentace pro odmítnutí investice v této oblasti je, že po očekávaném odeznění současného populačního boomu bude dětí opět nedostatek a obci tak zůstane nevyužitá zařízení. Odpovědí na toto tvrzení může být činnost jedné z obcí Skupiny C, kde nedostatek míst v mateřské škole byl řešen přebudováním obecního nevyužívaného bytu v budově OÚ na detašovanou jednotřídní mateřskou školu (ke stávající mateřské škole), jejíž projekt byl připraven tak, aby v případě poklesu počtu dětí mohl být prostor s vynaložením poměrně malých nákladů do budoucna využit jako ordinace praktického lékaře.

Podobná situace je v oblasti zdravotnictví, kde zejména ordinace praktických a zubních lékařů jsou přeplněny na hranici únosnosti (autorova manželka je praktický lékař, existují relevantní informace). Obce by měly využít možností, jak se pokusit získat do své obce alespoň detašované pracoviště praktického lékaře. Jednou z možností je levný nebo bezplatný pronájem prostor pro zřízení ordinace, který může být umocněn např. stavební úpravou pro potřeby ordinace, financovanou obcí, opět s možností využití dotačních titulů. Příkladem může být právě tato činnost MÚ v Č. Velenicích (obec není zahrnuta v posuzovaných skupinách obcí, jedná se město s cca 3300 obyvateli), kde město získalo právě prováděným vybudováním stavební připravenosti pro zubní ordinaci zubního lékaře v obci.

Vybavenost kulturními zařízeními končí zpravidla u kulturního domu s restaurací, většinou pronajatého soukromému subjektu. Všechny obce by se měly snažit podporovat rozvoj společenských a kulturních spolků a sdružení, např. přímou podporou spolků a pořádaných akcí, jejich propagací apod. Účast občanů v místních spolcích je žádoucím fenoménem pro utužení soudržnosti a sounáležitosti ve vztahu občan – obec.

Zájem občanů o činnost obce a její řízení – tento faktor se projevuje zejména u obcí Skupiny C. Právě nedostatek společenského a občanského života v překotně se zvětšujících příměstských obcích vyvolává pocity nezájmu podílet se na řízení a chodu obce. Obce Skupiny C by měly věnovat důraz a prostředky právě na rozvoj vlastních a místních spolkových aktivit v obci, které by zmenšilo touhu hledat vyžití pouze v krajském městě. Vzájemným setkáváním občanů tak dojde k vytvoření společenských vazeb a následně i vazeb k obci jako místu svého domova, nikoliv pouze jako k místu, kde stojí občanův dům.

Financování obce – v současné době většinu financí obce tvoří prostředky určené pro obce rozpočtovým určením sdílených daní. Tento stav nemá možnost obec ovlivnit, snad jedinou možností je vyjadřování své nespokojenosti s daným stavem. Ovlivnit omezeně může obec pomocí koeficientů výběr daně z nemovitostí, které jsou celé příjmem obce. Necitlivé nastavení koeficientu vedoucí ke skokovému zvýšení této daně může však mít negativní účinek na zájem investorů i občanů v obci bydlet a podnikat, při tom výnos z takto zvýšené daně není nijak významný. Užití tohoto nástroje je proto diskutabilní a musí být důkladně zváženo. Ostatní ovlivnitelné příjmy obce (místní poplatky) jsou z hlediska chodu a rozvoje obce příjmy marginálními.

Značně ovlivnitelné je však využití dotačních titulů, v jejichž čerpání stále ještě obce zaostávají. Lze doporučit následné:

- Zlepšit vlastní informovanost o dotacích
- Průběžně sledovat jednotlivé výzvy
- Vycházet ze strategických plánů rozvoje (které ovšem většina obcí nemá zpracované)
- Snažit se vlastními silami proniknout do problematiky a administrace
- Pro větší akce vybrat výběrovým řízením kvalitní externí firmu pro výběrové řízení a vyřízení dotací, menší se snažit provést vlastními silami
- Důsledně dbát zákonných norem výběrového řízení
- Provádět důslednou kontrolu během přípravy, realizace a dokončení akce, využít vlastní i externí odborníky

Samostatnou záležitostí je současné znění zákona č. 137/2006 Sb. o veřejných zakázkách, který je napříč znalou společností považován za legislativní zmetek, silně

brzdící právě rozvoj a investiční činnost obcí. V současné době se údajně připravuje jeho novelizace, která by snad mohla tento nepodařenec zlepšit.

Absence strategických rozvojových dokumentů je pak dalším bodem, který nepřispívá ke kvalitnímu rozvoji obcí právě (a nejen) za pomoci dotačních titulů. Jejich zpracování lze tedy obcím jen doporučit.

6. ZÁVĚR

Tato bakalářská práce předkládá ve své první, teoretické části úvod do problematiky vlivu vnějších a vnitřních faktorů rozvoje venkovských obcí s důrazem na obce Jihočeského regionu. V této části práce seznamuje s historickým vývojem obce jako samosprávné jednotky, podrobněji rozebírá jednotlivé rozvojové nástroje obce s důrazem na tvorbu strategických postupů při plánování rozvoje obce. Teoretická část dále v obecné rovině seznamuje se základní terminologií včetně jejího obsahu, s aktéry obce, vlivem spolupráce obcí na rozvoj samotné obce i rozvoj mikroregionu. Podrobněji práce seznamuje s úlohou státu v rozvoji obcí a přístupu Evropské unie k dané problematice, včetně seznámení s možností využití cizího nevratného financování.

Druhá, praktická část předkládá analýzu základních rozvojových faktorů 20 vybraných venkovských obcí Jihočeského kraje, v porovnání dostupných statistických dat a výsledků provedeného dotazníkového šetření u managementu obcí. Součástí této části je vyhodnocení vlivu těchto faktorů a návrh opatření pro odstranění negativních dopadů a lepšího využití potenciálů obce.

Z vyhodnocení praktické části vyplývá, že největším úkolem managementu zkoumaných obcí je zamezit dalšímu vylidňování odlehlých příhraničních obcí do vnitrozemí za pomoci komplexního systému navržených opatření, doplnění občanské vybavenosti a přeměna osídlení příměstských obcí na skutečný kulturní a společenský kapitál a jeho následné využití pro rozvoj těchto obcí. Autor si je vědom, že zkoumaný vzorek je příliš malý na formulaci obecných závěrů, navíc k jeho hodnocení nebyly užity statistické metody, přesto však vyhodnocení naznačuje, kterým směrem by se měly obce ve své rozvojové strategii ubírat.

7. SUMMARY IN ENGLISH

In the first, theoretic part of this thesis is talked about problems with influence of external and internal factors of development in countryside villages with an emphasis on villages in South Bohemian region. In this part author presents the history development of village as self – government unit, analyses developing tools of villages with an emphasis on creating the strategic approach in the developing of the village. The theoretic part also introduces the reader into the basic terminology including its content, with the actors in the development of villages and with influence of villages cooperation on developing village itself and on micro-region development. The thesis introduces the role of the state in the development of villages and with approach of the European union to the issue, including the introducing with the possibility of using the foreign irreversible funding.

Second, practical, part presents an analyse of basic developing factors in 20 selected countryside villages in the South Bohemian region, compared to the available statistical data and results of survey conducted by an author with management of the villages. Part of this section is to evaluate the effect of these factors and proposed measures to eliminate the negative impact and better use the potentials of the village.

The results of second part shows that the biggest task of management in selected villages is to eliminate the depopulation of the border villages to the inland by using the complex system of proposed measures, the complement of civil amenities and conversion settlement of the suburban villages to real culture and social capital and its subsequent use for development of these villages. The author is aware that the examined sample is too small to formulate general conclusions, even no statistical methods were used for his evaluation, nevertheless, the results indicates which direction should the villages take account of in its developing strategy.

Keywords: factor of development, countryside village, developing tools, the strategic approach in the developing of the village, effect of factors, the depopulation of the border villages to the inland, conversion settlement of the suburban villages to real culture and social capital, developing strategy

8. POUŽITÉ ZDROJE

Seznam použitých zdrojů:

BINEK, J. a kol. *Rozvojové možnosti obcí* 1.vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2010, ISBN 978-80-87147-29-0, 52 str.

BOHÁČKOVÁ, I, HRABÁNKOVÁ, M. *Strukturální politika Evropské unie* 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-111-6, 188 str.

CUDLÍNOVÁ, E. *Ekologická ekonomie a životní prostředí* 1. vyd. Č. Budějovice: Ekonomická fakulta JČU v Č. Budějovicích, 2009, ISBN 80-7040-862-6, 77 str.

Český statistický úřad, přístupné z www.czso.cz

ČMEJREK, J., KOPŘIVA, R. *Základy veřejné správy*, 1.vyd Praha: ČZU PEF, 2011, ISBN 978-80-213-1626-3, 126 str.

FALTOVÁ LEITMANOVÁ, I., KLUFOVÁ, R., CUDLÍNOVÁ, E., JÍLEK, M., ROLÍNEK, L. *Venkov jako místo pro žití*. 1. Vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, ISBN 978-80-7357-911-1, 100 str.

HOLEČEK, J. a kol. *Obec a její rozvoj v širších souvislostech*, 1. vyd. Brno: GaREP Publishing, 2009, ISBN 978-80-904308-2-2, 74 str.

HRABÁNKOVÁ, M., BOHÁČKOVÁ, I., SVATOŠOVÁ, L., ŘEHOŘ, P. *Rozvoj lidských zdrojů ve venkovském prostoru České republiky (Monografie 2007)* 1.vyd. Č. Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, 2007, ISBN 80-86284-66-2, 192 str.

HRABÁNKOVÁ, M., SVATOŠOVÁ, L., BOHÁČKOVÁ, I. *Vybrané diagnostické metody pro sledování regionálního rozvoje*, 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Zemědělská fakulta, 2006, ISBN 80-7040-835-9, 95 str.

CHVOJKOVÁ, A, KVĚTOŇ, V. a kol. *Finanční prostředky fondů EU v programovacím období 2007 – 2013* 1.vyd. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., 2007, ISBN 978-80-86684-43-7, 183 str.

IDOS, přístupné z www.jizdnirady.idnes.cz

KLIKOVÁ, Ch, KOTLÁN, I a kol. *Hospodářská politika: teorie a praxe*, 2.vyd. Ostrava: SOKRATES, 2006, ISBN 80-86572-37-4, 341 str.

KOUŘILOVÁ, J. et al. *Synergie vztahu město - venkov*, 1.vyd. Praha: Alfa Nakladatelství, 2012, ISBN 978-80-87197-44-8, 61 str.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR, *Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013*, Praha, 2007, 324 str. Přístupné z <https://www.szif.cz>

PAVELKA, T. *Makroekonomie Základní kurz* 3. vyd. Praha: MELANDRIUM, 2007, ISBN 80-86175-58-4, 278 str.

PEKOVÁ, J., *Finance územní samosprávy, teorie a praxe v ČR*, 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, ISBN 978-80-7357-614-1, 588 str.

PĚLUCHA, M. a kol. *Venkov na prahu 21. století*. 1.vyd. Praha: Alfa Nakladatelství, 2012, ISBN 978-80-87197-49-3, 319 str.

SERAFÍN, P. *Stavební zákon a jeho prováděcí předpisy* 1.vyd. Praha: Informační centrum ČKAIT, 2007, ISBN 978-80-86769-00-4, 376 str.

TOMŠÍK, K. *Vývoj a perspektivy evropského venkova* 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, ISBN 978-80-7357-495-6, 208 str.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)

Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní

SEZNAM TABULEK:

TABULKA 1: ROZDĚLENÍ ÚZEMÍ ČR NA NUTS.....	13
TABULKA 2: ROZDĚLENÍ VENKOVA DLE OECD	14
TABULKA 3: DRUHÝ STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ	19
TABULKA 4: SDÍLENÉ DAŇOVÉ PŘÍJMY OBCÍ	26
TABULKA 5: VÝLUČNÉ DAŇOVÉ PŘÍJMY OBCÍ 1.....	27
TABULKA 6: PŘEHLED DOTAČNÍCH TITULŮ	34
TABULKA 7: ROZVOJOVÉ OSY 2007-2013	36
TABULKA 8: ROZDĚLENÍ OBCÍ DO SKUPIN	38

TABULKA 9: HODNOTÍCÍ TABULKA ODPOVĚDÍ.....	39
TABULKA 10: MÍRA VÝZNAMU Z DOT. ŠETŘENÍ: VLIV MIGRACE OBYVATELSTVA	42
TABULKA 11: MÍRA VÝZNAMU Z DOT. ŠETŘENÍ: VLIV NEZAMĚSTNANOSTI	43
TABULKA 12: MÍRA VÝZNAMU Z DOT. ŠETŘENÍ: POČET PODNIKATELSKÝCH SUBJEKTŮ	45
TABULKA 13: MÍRA VÝZNAMU Z DOT.ŠETŘENÍ: DOPRAVNÍ DOSTUPNOST	46
TABULKA 14: MÍRA VÝZNAMU Z DOT. ŠETŘENÍ: DOPRAVNÍ OBSLUŽNOST	48
TABULKA 15: MÍRA VÝZNAMU Z DOT. ŠETŘENÍ: OBČANSKÁ VYBAVENOST	49
TABULKA 16: MÍRA VÝZNAMU Z DOT. ŠETŘENÍ: ZÁJEM OBYVATEL O CHOD OBCE.....	51
TABULKA 17: MÍRA VÝZNAMU Z DOT. ŠETŘENÍ: FINANCOVÁNÍ Z RUD.....	52
TABULKA 18: VYUŽITÍ DOTAČNÍCH TITULŮ PŘI ROZVOJI OBCE.....	52

SEZNAM SCHÉM A GRAFŮ

GRAF 1: EKONOMICKÝ RŮST A ROZVOJ	16
SCHÉMA 1: VZTAH STRATEGICKÉHO A ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ.....	19
SCHÉMA 2: FÁZE PROCESNÍ ANALÝZY	22
GRAF 2: VÝVOJ POČTU TRVALÝCH OBYVATEL.....	41
GRAF 3: MIGRAČNÍ SALDO V ROCE 2012.....	41
GRAF 4: MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI ZA 4. ČTVRTLETÍ 2013	43
GRAF 5: POČET PODNIKATELSKÝCH SUBJEKTŮ.....	44
GRAF 6: STRUKTURA PODNIKATELSKÝCH SUBJEKTŮ	45
GRAF 7: DOPRAVNÍ DOSTUPNOST	46
GRAF 8: PRŮMĚRNÁ TÝDENNÍ DOPRAVNÍ OBSLUŽNOST	47
GRAF 9: VYBAVENOST OBCÍ	49
GRAF 10: VOLEBNÍ ÚČAST A PROCENTUÁLNÍ ZASTOUPENÍ KANDIDÁTŮ NA POČTU OBYVATEL.....	50

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Vzorový dotazník

Příloha 2: Schématická mapa rozmístění zkoumaných obcí

9. PŘÍLOHY

Příloha 1: Vzorový dotazník

DOTAZNÍK PRO ZJIŠTĚNÍ DAT PRO BAKALÁŘSKOU PRÁCI

TÉMA PRÁCE: Vliv externích a interních faktorů na strategii rozvoje venkovských obcí

VEDOUcí PRÁCE: Doc. Ing. Eva Cudlínová CSc

AUTOR PRÁCE: Tomáš Baloun

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH, EKONOMICKÁ FAKULTA,
KATEDRA STRUKTURÁLNÍ POLITIKY EU A ROZVOJE VENKOVA

Prohlášení autora:

Veškerá data zjištěná tímto šetřením budou použita pouze pro potřeby této práce a je vyloučeno jejich další použití. Výstupy budou dodržovat požadavek zásady anonymity.

OBEC: *(předvyplněno)*

TRV.OBYVATEL: *(předvyplněno)*

Označte prosím význam nebo dopad dané věci z otázky hodnocením 1 až 5 (1 žádný vliv, 5 maximální vliv či dopad).

1. Jaký význam má pro Vaši obec stěhování obyvatel z/do obce? **Hodnocení:** ...
2. Je nezaměstnanost ve Vaší obci problémem? **Hodnocení:** ...
3. Považujete počet podnikatelů ve Vaší obci za dostatečný? **Hodnocení:** ...
4. Jak velkým problémem ve Vaší obci je napojení na dopravní síť kraje? **Hodnocení:** ...
5. Jak velkým problémem ve Vaší obci je spojení veř. dopravou s okolím? **Hodnocení:** ...
6. Jak velkým problémem ve Vaší obci je občanská vybavenost? **Hodnocení:** ...
7. Jakým je ve Vaší obci problémem zájem obyvatel o chod a řízení obce? **Hodnocení:** ...
8. Považujete financování obce z rozpočtového určení daní za dostatečné? **Hodnocení:** ...
9. Využíváte při rozvoji Vaší obce dotační programy (období 2012-13)? Které?

Prosím označte křížkem, příp. napište o jakou jinou dotaci se jedná

Operační programy (bez rozlišení)	Státní fond živ. prostředí	Státní zemědělský intervenční fond	Krajské dotační tituly	Jiné

Jiná dotace: .....

10. Je ve Vaší obci zpracován Strategický plán rozvoje obce (nebo obdobný relevantní dokument)? Možnosti: ano – ne (nehodící se škrtněte)

Děkuji mnohokrát za Váš čas a vstřícnost při vyplnění tohoto dotazníku.

.....

Tomáš Baloun, autor

Příloha 2: Schématická mapa rozmístění zkoumaných obcí

